

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA REGIONÁLNÍ A ENVIRONMENTÁLNÍ EKONOMIKY

Sociální a ekonomická diferenciacie regionů NUTS II v Polsku

Social and economics difference of the NUTS II Regions in Poland

Student: Ivana Těšínská

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Ivan Šotkovský, Ph. D.

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra regionální a environmentální ekonomiky

Zadání bakalářské práce

Student: **Ivana Těšínská**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **6202R040 Regionální rozvoj**
Téma: **Sociální a ekonomická diference regionů NUTS II v Polsku**
Social and Economics Difference of the NUTS II Regions in Poland

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teorie a metodika socioekonomického výzkumu
 3. Všeobecná charakteristika NUTS II v Polsku
 4. Zhodnocení postavení NUTS II v Polsku
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

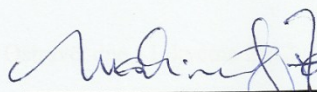
- ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Socioekonomická geografie v obecném přehledu*. 1. vyd. VŠB-Technická univerzita Ostrava, 1999. 196 s. ISBN 80-7078623-X.
- KUTSCHERAUER, Alois. a kol. *Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. 1. vyd. VŠB-Technická univerzita Ostrava, 2010. 266 s. ISBN 978-80-248-2335-5.
- MALINOVSKÝ, Jan a Jan SUCHÁČEK. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. 956 s. ISBN 80-248-1117-0.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

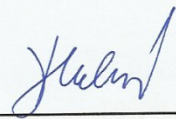
Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Ivan Šotkovský, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

Ing. Jan Malinovský, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřisežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně příloh vypracovala
samostatně a veškeré zdroje informací jsem uvedla v seznamu použité literatury.

V Ostravě, dne 11. května 2012

podpis studenta

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat RNDr. Ivanu Šotkovskému, Ph.D. za vedení, spolupráci a cenné rady při tvorbě bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod.....	4
2. Teorie a metodika socioekonomického výzkumu	6
2.1. Eurostat.....	6
2.2. Terminologie a definice disparit.....	7
2.2.1. Vznik a vývoj disparit	9
2.3. NUTS.....	14
2.4. Metody výzkumu.....	15
2.4.1. Metody socioekonomicko-kartografické analýzy	15
2.4.2. Metody hodnocení regionálních disparit.....	17
3. Všeobecná charakteristika NUTS II v Polsku.....	19
3.1. Územně správní členění státu	19
3.2. Administrativní členění Polska.....	21
4. Zhodnocení postavení NUTS II v Polsku	34
4.1. Ekonomické disparity NUTS II.....	34
4.1.1. HDP.....	34
4.1.2. Nezaměstnanost.....	38
4.1.3. Zaměstnanost.....	39
4.2. Sociální disparity NUTS II	41
4.2.1. Věková struktura obyvatelstva	41
4.2.2. Populační změny obyvatel	42
5. Závěr.....	46
Seznam použité literatury	49
Seznam zkratk	52
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce.....	Chyba! Záložka není definována.
Seznam příloh.....	Chyba! Záložka není definována.

1. Úvod

Polsko bylo po celá staletí zmítáno historickými zvraty, je proslulé proměnlivostí a komplikovaností své politiky, která je určována řadou osobitostí. Na jednu stranu je proto polská politika z hlediska politologického a historiografického výzkumu velmi zajímavá a podnětná. Stát je opomíjen z hlediska cestovního ruchu, ale zcela neprávem. Pyšní se nejkrásnějším náměstím v Evropě. Města jako Varšava, Krakov, Lodž, Toruň, Gdaňsk, nebo třeba Bydgoszcz oplývají množstvím zajímavých historických památek a magických míst.

Polsko bylo řadu let vnímáno jako místo levných nákupů či jako zdroj dovozu potravin. Polsko se může pochlubit bohatým historickým dědictvím politiky, státnosti a ústavnosti. Je to přímořský stát ve východní Evropě při Baltském moři. Území dnešního Polska bylo osídleno slovanskými kmeny v 6. století.

Dnes je to kosmopolitní a také homogenní stát, na jehož území žijí Poláci, Ukrajinci, Arménové i Litevci. Stát má velmi strategickou polohu. Jelikož má Polsko přístup k Baltskému moři, dominuje u něj lodní doprava. Přístavní města jako Gdaňsk, Gdyně a Štětín jsou pro něj výhodou oproti ostatním státům. Polsko se dá pomyslně rozdělit na západ a východ, kde západ je spíše inklinuje k západnímu stylu života a východní část má podstatně více pamětihodností a kulturních zajímavostí. [3]

Polsko sousedí na jihu s Českou republikou a Slovenskou republikou, na západě s Německem, na východě s Ukrajinou a Běloruskem a na severu s Litvou a Ruskem.

Varšava, hlavní město, dnes srdce Polska, kde zasedá polská vláda a probíhá většina významných událostí země, dříve jedno ze sídel polských panovníků, s královským starým městem Starówka, řadou paláců a pomníků. Varšava je také centrem nejdůležitějších kulturních událostí, což neznamená, že jiná města zůstávají v pozadí. [23]

Cílem je zaměřit se na analýzu a sledování vývoje disparit územních jednotek NUTS II v Polsku.

Metody na měření disparit je nutno přizpůsobit disparitám a cílům, které jsou sledovány. Absolutní hodnota (ano-ne), relativní hodnota (ukazatel na obyvatele), srovnávání regionů na základě srovnání ukazatele souhrnného hodnocení regionu, využití určitých standardů a jejich plnění (plnění/neplnění, relativní míra plnění), apod.

V mém případě budu srovnávat ukazatele souhrnného hodnocení regionů. Konkrétně za polská vojvodství.

Pro sjednocené sledování, statistické monitorování a realizaci regionální politiky členských zemí EU jsou vytvořeny územní celky NUTS z anglického názvu Nomenclature of Units for Territorial Statistics. NUTS se dělí na úrovně NUTS I až NUTS III. Nejmenší územní celky jako jsou okresy a obce nesou označení LAU 1 a LAU 2. Územní jednotky, které jsou na hierarchicky vyšší úrovni, tvoří určitý počet hierarchicky nižších územních jednotek.[27]

Struktura bakalářské práce je dána následovně. V první kapitole je detailně popsán socioekonomický výzkum, především jeho metody, dále se v první kapitole nachází vysvětlení pojmu disparita a jeho členění. Rozebírá se zde také členění územních jednotek.

V další kapitole práce jsou sepsány charakteristiky samotné Polské republiky a charakteristiky jednotlivých územních statistických jednotek. V poslední kapitola se zaměřuje na zhodnocení postavení jednotlivých územních statistických jednotek v Polské republice, jejich diferenciaci za vybrané ukazatele.

2. Teorie a metodika socioekonomického výzkumu

Socioekonomický výzkum je široká oblast lidské činnosti. Součástí socioekonomického výzkumu je socioekonomická geografie, která zkoumá pět základních oblastí problémů, jako jsou antropologické problémy, které se týkají člověka například populační vývoj. Další oblastí jsou sociální problémy například osídlení, dále pak ekonomické problémy, zde lze zahrnout průmysl, zemědělství, cestovní ruch. V neposlední řadě jsou to komunikační problémy a komplexní problémy. Mezi komplexní problémy patří globalizace, životní prostředí, trvale udržitelný rozvoj.[8]

Zpracováním a konsolidací dat se zabývá eurostat. Posláním eurostatu je být předním dodavatelem kvalitních statistických dat o zemích Evropy. Statistická data mohou odpovědět na mnoho otázek, jako například ekonomický vývoj, vývoj nezaměstnanosti, HDP, dále pak na otázky z oblasti životního prostředí, geologie, zemědělství a mnoho dalších oblastí. Mezinárodní statistiky jsou způsob, jak poznat své sousedy v členských státech a zemích mimo Evropskou Unii.[16]

2.1. Eurostat

Eurostat je samostatnou institucí EU se sídlem v Lucemburku, která je přímo podřízená Evropské komisi. Eurostat byl založen v roce 1953.

Úkolem Eurostatu je zpracovávat a zveřejňovat státům Evropské unie přesná harmonizovaná statistická data, na základě kterých může Evropská Unie provádět statistická srovnávání mezi jednotlivými členskými státy. Součástí Eurostatu jsou také statistiky zemí, které jsou součástí Evropské sdružení volného obchodu¹ (Švýcarsko, Lichtenštejnsko a Norsko) a také kandidátských zemí (Chorvatsko, Černá hora, Turecko a Island).

V čele Eurostatu stojí generální ředitel, jemuž je podřízeno 7 ředitelů řídících jednotlivé sektory činnosti, kterými jsou: spolupráce v ESS, zdroje, kvalita, metodika

¹ V roce 1959 sedm členských států Organizace pro evropskou a hospodářskou spolupráci, jež původně vznikla, aby dohlížela na plnění tzv. Marschallova plánu v Evropě, rozhodlo o založení organizace mezinárodně známé pod zkratkou EFTA (European Free Trade Association), u nás pod zkratkou **ESVO (Evropské Sdružení Volného Obchodu)**. Její potvrzení se uskutečnilo 24. ledna 1960 Stockholmskou smlouvou. Jedná se o seskupení zemí, které z různých důvodů nemohly akceptovat systém, ustavený v EHS (zejména s ohledem na nadstátní roli orgánů EHS), stupeň integrace či v souvislosti se snahami zachovat si preferenční vztahy s jinými mimoevropskými státy. Mezi členskými státy vzniklo pásmo volného obchodu, které však bylo omezeno pouze na průmyslové výrobky.

a informační systémy, národní a evropské účty, vnější spolupráce, komunikace a klíčové ukazatele, sektorová a regionální statistika, sociální statistiky a informační společnost, statistika podnikání.

V roce 1959 začala instituce používat název Eurostat (oficiálně Statistický úřad evropských společenství). Za Českou republiku zpracovává data Český statistický úřad a poskytuje tyto statistické informace pro potřeby Evropské Unie².

Eurostat předkládá dva základní typy statistických údajů. Jsou to makroekonomické a regionální. Makroekonomická data jsou využívána především Evropskou centrální bankou³, která dohlíží na fiskální a měnovou politiku eurozóny⁴. Regionální data slouží pro fungování regionální politiky Evropské Unie, v rámci které jsou podporovány prostřednictvím strukturálních fondů ekonomicky a sociálně slabší regiony. [16, 27]

2.2. Terminologie a definice disparit

Pojem disparita je velmi frekventovaným pojmem posledního desetiletí. Pochází z latinského dis-parita(u)s, což znamená rozdělení. V teoretické literatuře, ve slovnících cizích slov, ale i v encyklopediích existuje celá řada definic pojmu disparita. [6]

Definice podle OECD⁵:

„Regionální, prostorové disparity vyjadřují míru odlišnosti projevu intenzity zkoumaného ekonomického jevu pozorovaného v rámci regionů dané země.“

² **Evropská unie (EU)** je politická a ekonomická unie, kterou od posledního rozšíření v roce 2007 tvoří 27 evropských států s 500 miliony obyvatel (přibližně 7,3 % světové populace). Smlouvy o Evropské unii, známější jako Maastrichtská smlouva, která navazovala na evropský integrační proces. Cílem EU je vytvoření společného trhu a hospodářské a měnové unie, podpora rozvoje a růstu hospodářství, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a zlepšování životní úrovně a kvality životního prostředí.

³ **Evropská centrální banka (ECB)** je centrální banka pro jednotnou evropskou měnu, euro. Hlavním úkolem ECB je udržovat kupní sílu eura a tedy cenovou stabilitu v eurozóně.

⁴ **Eurozóna**, oficiálně nazývaná euro oblast, je území Evropské unie, na kterém se užívá společná evropská měna euro. Jejími členy jsou tedy státy, jež vstoupily do třetí fáze Evropské měnové unie (EMU) a tím euro na svém území zavedly.

⁵ **OECD Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj** - Organisation for Economic Co-operation and Development. Je mezivládní organizace 34 ekonomicky nejrozvinutějších států na světě, které přijaly principy demokracie a tržní ekonomiky. OECD vznikla v roce 1961.

Regionální disparity dle ILO⁶:

„Regionální disparity – rozdíly mezi ekonomickým výkonem a blahobytem mezi zeměmi nebo regiony.“

V publikaci Hančlové a Tvrdého je použita tato definice regionální disparity (Hančlová a Tvrdý, 2004):

„Regionální disparity jsou vzdálenosti mezi regiony v abstraktním metrickém prostoru. Tento prostor může popisovat buď jeden vybraný deskriptor regionu, nebo množina těchto deskriptorů, a to jak staticky, tak i dynamicky.“

Regionální disparity dle Vorauer (1997):

„Regionálními disparitami se rozumí odchylky od nějakého myšleného referenčního rozdělení znaků pokládanych za relevantní, v souvislosti s různými prostorovými úrovněmi měřítka (ohraničení regionů).

Regionální disparita je nevyrovnanost prostorových struktur v nějakém regionu, respektive v různých regionech.

Regionální disparity se projevují v různých podmínkách. Protiklad město – venkov může být také chápán jako forma prostorové disparity.“

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR vymezuje regionální disparity jako neodůvodněné regionální rozdíly v úrovni ekonomického, sociálního a ekologického rozvoje regionů. Disparitami, které je třeba řešit, jsou rozdíly vyvolané subjektivní lidskou činností, nikoliv rozdíly vzniklé z objektivních příčin, například na základě přírodních podmínek.

Podle publikace Malinovský, Sucháček je použita tato definice (Malinovský, Sucháček, 2006):

„Významný rozdíl v hodnotě indikátorů, charakterizujících stupeň rozvoje regionů. V tradiční regionalistice se disparita chápala jako nedostatek regionální politiky. Moderní regionalistika vnímá disparity jako jevy přirozené a odpovídající daným přírodním a socioekonomickým podmínkám.“[6]

⁶**ILO Mezinárodní organizace práce** - International Labour Organization. Je specializovaná organizace OSN usilující o prosazování sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných pracovních práv. Byla založena 11. dubna 1919 ve Versailles jako stálé zřízení Společenství národů s cílem podpory světového míru na základě sociální spravedlnosti. Od 14. prosince 1946 je specializovanou organizací OSN se sídlem v Ženevě. Má 183 členů.

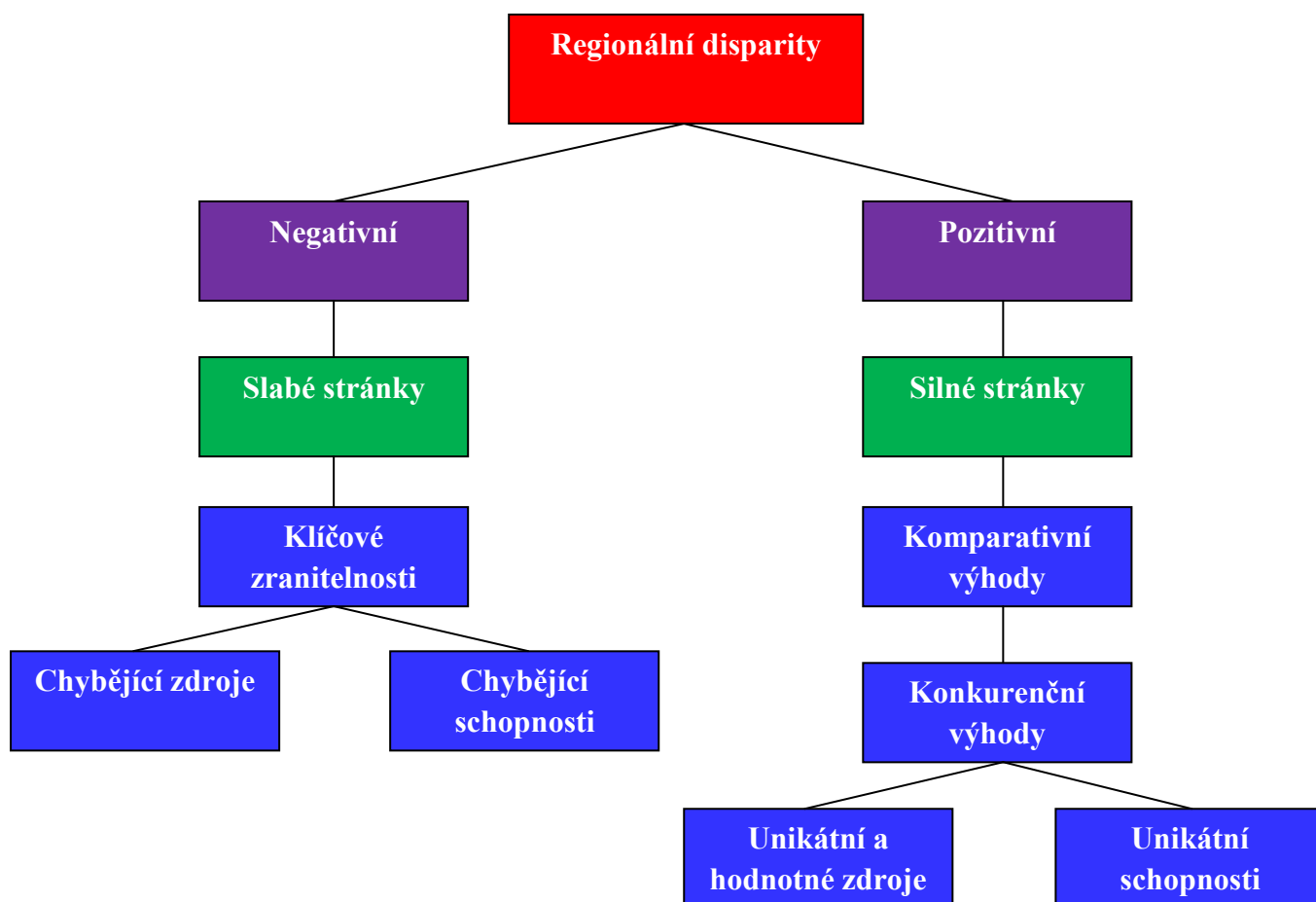
2.2.1. Vznik a vývoj disparit

Vznik regionálních disparit a jejich následky ovlivňuje mnoho faktorů. K hlavním faktorům, které ovlivňují disparity, řadíme geografické faktory, ekonomické faktory, mobilita kapitálu, mobilita pracovní síly. [12]

Vývoj disparit se odehrává v čase a prostoru. Disparity mají svou časovou a prostorovou dimenzi. Pokud jsou disparity správně identifikovány, jsou potom rozpoznány. Výzkum disparit je velice aktuálním tématem a jeho výsledky přispějí k celkovému poznání problematiky disparit. [6]

Disparity se dále dají rozdělit na negativní a pozitivní, toto rozdělení můžeme vidět na obrázku 2.1.

Obr. 2.1: Negativní a pozitivní regionální disparity

Zdroj: Kutscherauer, A. Regionální disparity, 2010, zpracování vlastní

Negativní regionální disparity zdůrazňují rozdíly mezi regiony. Představují odklon od rovnováhy, a proto je dle názoru zastánců teorie polarizace potřebná státní regionální politika, která vede k vyrovnání a ke snížení rozdílů mezi regiony.

Negativní regionální disparity jsou základem politiky Evropské Unie. Evropská Unie je založena na principu pomoci méně rozvinutým regionům, respektive na solidaritě rozvinutějších regionů s méně rozvinutými regiony.

Pozitivní regionální disparity jsou chápány ve smyslu silných stránek regionu. Jedná se o komparativní výhody, na nichž může být založen rozvoj daného území. [6]

Tab. 2.2: Základní členění disparit na 1. a 2. úrovni klasifikace

1. úroveň klasifikace – sféra výskytu	2. úroveň klasifikace			
	Wishlade, Youill (1997)	Molle (2007)	Hampl a kol. (2008)	Kutscherauer a kol. (2009)
Sociální	Nezaměstnanost Struktura nezaměstnanosti Trendy zaměstnanosti Budoucí zaměstnanost Aktivní obyvatelstvo Kvalifikace Příjem Životní podmínky Demografické trendy	Nezaměstnanost Úroveň vzdělání Migrace a segregace Sociální exkluze ⁷ Sociální ochrana	Lidský kapitál Sociální kapitál Tradice a kultura	Obyvatelstvo Sociální vybavenost Sociální patologie
Ekonomická	HDP na obyvatele Daň z příjmu Průmyslová struktura Infrastruktura Ekonomický výhled	Průmyslová struktura Specializace a koncentrace Přímé zahraniční investice Pohyb průmyslových odvětví	Kapitál Technologický vyspělost Úroveň technické infrastruktury	Ekonomický potenciál Ekonomická struktura Rozvojový potenciál Lidský potenciál

⁷ **sociální exkluze** chápeme jako vyloučení některých jedinců nebo i skupin obyvatelstva na okraj společnosti, a to především z trhu práce.

Územní	Přístupnost na trhy Klima Hustota obyvatelstva Změna populace	Přístupnost na trhy Přístup ke znalostem a inovacím Problémy hranic	Přírodní podmínky a zdroje Polohové poměry Sociogeografická intenzita	Fyzicko – geografický potenciál Životní a přírodní prostředí dopravní infrastruktura Technická infrastruktura
--------	--	---	---	--

Zdroj: Kutscherauer, A. Regionální disparity, 2010, zpracování vlastní

Koncepty regionálních problémů se mění od země k zemi, avšak lze nalézt v podstatě tři typy adresovaných disparit:

- sociální disparity, které se týkají důchodů nebo životní úrovně obyvatelstva,
- fyzické disparity, spojené s geografickými nebo přírodními podmínkami,
- ekonomické disparity, které se týkají rozdílů v kvalitě a kvantitě regionálního výstupu.

Sociální disparity jsou disparity v kvalitě a kvantitě stavu a vývoje lidského potenciálu, projevující se zejména v důchodech, úrovni sociálního zajištění a v celkové životní úrovni obyvatelstva. Disparity v sociální sféře jsou rozčleněny do tří problémových celků: obyvatelstvo, sociální vybavenost, sociální patologie.[6,10]

Ekonomické disparity jsou disparity v kvalitě a kvantitě stavu a vývoje ekonomického potenciálu, projevující se zejména v regionálním výstupu. Ekonomika regionu je jeden z klíčových faktorů při hodnocení ekonomické úrovně daného území a pro další rozvoj území, ale také je hlavním atributem pro srovnávání a hodnocení s ostatními regiony. Disparity v ekonomické sféře se dají rozdělit do čtyř problémových celků: ekonomický potenciál, ekonomická struktura, rozvojový potenciál, lidský potenciál.

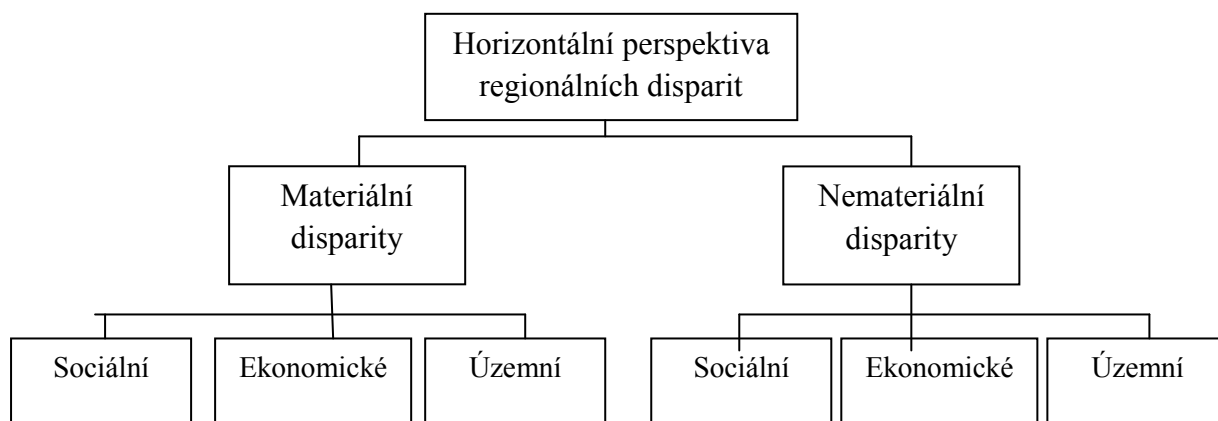
Územní disparity jsou disparity spojené s geografickými a přírodními podmínkami, projevující se zejména dostupností trhů, vzdělání, služeb, infrastruktury. Územní disparity lze rozčlenit do šesti celků: struktura regionu, dopravní infrastruktura, dopravní obsluha, technická infrastruktura, životní prostředí, charakter přírody. [6,10,12]

Pro členění regionálních disparit používáme dvě základní perspektivy:

- Vertikální perspektivu, která vychází z poznatku, že disparity se mění spolu s geografickým měřítkem, což znamená, když posuzujeme disparity podle různých územních měřítek, jako například země, region, obec, dostaneme dosti diferenciovaný pohled na velikost posuzovaných disparit. Posuzované disparity se zvyšují se snižováním územního měřítka.
- Horizontální perspektiva souvisí s věcnou sférou výskytu disparit. Tato perspektiva zahrnuje materiální i nemateriální disparity. [6]

Toto členění lépe vystihuje tabulka č. 2.2 a obrázek č. 2.3.

Obr. 2.3: Členění horizontální perspektivy

Zdroj: Kutscherauer, A. Regionální disparity, 2010, zpracování vlastní

Mezi faktory konkurence schopnosti regionů můžeme zařadit průmyslovou strukturu, inovace, vzdělání a univerzity, klastry⁸, demografie, faktory lokalizace, podnikatelské prostředí, lidské zdroje, přímé zahraniční investice, výzkum a vývoj, ekonomická struktura, dopravní a telekomunikační infrastruktura, pracovní síla, demografie, trh práce, sociální politika, migrace, cestovní ruch a mnoho dalších.[6]

⁸ Porter definuje **klastry** jako místní koncentrace vzájemně propojených firem a institucí v konkrétním oboru. Klastry zahrnují skupinku provázaných průmyslových odvětví a dalších subjektů důležitých pro hospodářskou soutěž. Obsahují např. dodavatele specializovaných vstupů, jako jsou součásti, stroje a služby, a poskytovatele specializované infrastruktury. Klastry jsou seskupení spolupracujících. Předpoklady pro tvorbu klastrů: zdrojem bohatství jsou regionální ekonomiky a regionální politiky.

Tab. 2.4: Integrované indikátory regionálních disparit

Sociální sféra	Životní úroveň
	Kvalita života
	Sociální vybavenost
	Bydlení
	Sociální patologie
Ekonomická sféra	Ekonomický potenciál
	Ekonomická struktura
	Ekonomické aktivity
	Trh práce
	Rozvojový potenciál
	Potenciál cestovního ruchu
Územní sféra	Životní prostředí
	Dopravní infrastruktura
	Technická infrastruktura
	Voda

Zdroj: http://www.konference.dobra-rada.cz/web/document/cms_library/78.pdf, zpracování vlastní

2.2.2. Regionální disparity v Evropské unii

Evropská unie je specifickou organizací, s výraznými sociálními a ekonomickými rozdíly mezi svými státy, které se projevují v rozdílné životní úrovni jejich obyvatel. S dalším rozšiřováním Evropské unie a jejím vývojem se projevují velké rozdíly v rozdělení bohatství. Evropská unie se snaží tyto projevující se rozdíly odstranit spravedlivým způsobem. Čím nižší jsou rozdíly, tím vyšší je úroveň soudružnosti. V dokumentech EU se rozlišují tři typy soudružnosti.

Sociální soudržnost, která se zaměřuje na dosažení cílů v oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti, úrovni vzdělání, sociálním vyloučením různých skupin a v demografických trendech EU. U sociálních disparit považujeme za hlavní ukazatele míru nezaměstnanosti a zaměstnanosti, míru chudoby, kvalifikace pracovní síly a úroveň vzdělání.

Hospodářská soudržnost hodnotí ekonomickou situaci a vyjadřuje se snižováním disparit mezi úrovněmi rozvoje různých regionů pomocí ekonomických indikátorů, jako jsou například HDP/obyvatele, produktivita, zaměstnanost apod.

Ekonomické disparity podle Molla (2007): „*Ekonomická soudržnost existuje, když všechny ekonomické segmenty jsou začleněny do evropské ekonomiky takovým způsobem, aby mohly čelit mezinárodní konkurenci.*“ Za hlavního ukazatele ekonomických disparit se považuje HDP/obyvatele. [6,16]

Územní soudržnost rozvíjí základní cíle EU, tj. vyvážený a udržitelný rozvoj, které převádí do územního kontextu. Vyjadřuje poskytování rovných příležitostí pro všechny občany EU bez ohledu na místo, kde pracují a žijí. Územní disparity jsou odrazem nerovností, většinou ve vybavení území, kde zařadíme faktory konkurenceschopnosti. Jsou zde rozdíly mezi periferií⁹ a centrem v oblasti energie, telekomunikace, dopravě, inovace. Tyto rozdíly ovlivňují celkovou konkurenceschopnost ekonomiky celé Evropské unie. [6]

2.3. NUTS

Regionální politika Evropské unie spočívá ve vyrovnání hospodářských, sociálních a dalších rozdílů mezi regiony. K tomuto účelu byla v EU vytvořena speciální metodika NUTS neboli Nomenklatura územních statistických jednotek, zkratka z francouzského Nomenclature des Unites Territoriales Statistique, nebo anglického Nomenclature of Units for Territorial Statistics jsou to také územní celky vytvořené pro statistické účely Eurostatu pro porovnání a analýzu ekonomických ukazatelů, statistické monitorování, přípravu, realizaci a hodnocení regionální politiky členských zemí EU. Klasifikaci NUTS zavedl Eurostat v roce 1988. [27, 23]

NUTS se dělí na úrovně NUTS I až NUTS III. Nejmenší územní celky jako jsou okresy a obce nesou označení LAU 1 a LAU 2. Územní jednotky, které jsou na hierarchicky vyšší úrovni, tvoří určitý počet hierarchicky nižších územních jednotek.

Třídění NUTS je kombinací alfabetského a číselného kódu. Kromě NUTS 0 a NUTS V (LAU II), se u každé položky používá 1 místo. Tam, kde počet kódovaných položek překročí 10 pozic, používá se čísel 1 až 9 a dále se používají písmena bez háčeků a čárek. [23, 27]

Tab. 2.3: Doporučené meze počtu obyvatel pro územní jednotky NUTS

Statistická jednotka	Nejnižší počet obyvatel	Nejvyšší počet obyvatel
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

Zdroj: Český statistický úřad, zpracování vlastní

⁹ **Periferie** je okrajová část nějakého většího celku.

2.4. Metody výzkumu

Metody socioekonomického výzkumu jsou důležitou součástí každé práce. Metody výzkumu slouží ke hledání pravidelností v rozmístění na určitém území. Obecně, lze ke geografickému výzkumu přistoupit několika různými způsoby. Jejich volba závisí na kvalitě vstupních dat, možnostech zpracování a požadovaných výsledcích. Mezi hlavní používané přístupy řadíme přístup historický, systémový, ekologický, matematický. Socioekonomická geografie používá pro svůj výzkum metody sociologické, ekonomicko – statistické, technicko – ekonomické, demografické. [8,9,10]

2.4.1. Metody socioekonomicko-kartografické analýzy

Jsou to nejčastěji používané metody. Kartografické zpracování informací představuje devět metodických postupů při řešení. Důležitý prvek zde představuje práce s mapou. Práce s mapou zahrnuje grafické přístupy při zavádění kvalitativních údajů do mapy. Textové informace nejsou tak názorné jako mapové pomůcky, které jsou výhodou při rychlosti jejich vyhledávání a při prostorové představivosti.

Bodová metoda

Bodová metoda spočívá ve znázorňování kvantitativních údajů do mapy, ukazuje rozmístění konkrétního prvku, jevu nebo složky. K vyjádření vlastnosti prvku se používá bod určité velikosti. Tato metoda se nejčastěji používá pro vyjádření prostorového rozmístění zkoumaného jevu. Tato metoda je náročná pro zpracování rozsáhlejšího souboru statistických dat. Při použití této metody je důležité stanovení si základního body, který by měl vyloučit možné překrývání bodů z důvodu nadměrného počtu. Ke snazšímu umístění bodů je lepší si zvolit kartogramovou lokalizaci, která umožňuje zakreslení bodu s přesnou lokalizací výskytu daného jevu.

Značková metoda

Kvantitativní i kvalitativní vlastnosti zkoumaného jevu lze vyjadřovat pomocí značkové symboliky. Značky, které se používají při výběru této metody, mají různý tvar, symboliku a velikost, souvisejí se statistickou databází. Zpracování informací, které získáme při užití značkové metody, jak v dvourozměrné nebo třírozměrné dimenzi usnadní grafické provedení v širokém spektru barev. Nedílnou součástí této mapy musí být přehledná, srozumitelná legenda. I když je značková metoda složitější oproti bodové, mám výhodu

v tom, že můžeme vyjádřit mnohem víc znaků přehlednou formou a poskytnou tak informace pro lepší pochopení.

Metoda ohraničených ploch (areálů)

Tato metoda striktně vymezuje plochy na mapách, ve kterých se vyskytují hledané jevy. Prostor, který je vymezen pro tuto metodu zobrazuje hodnoty hledaného jevu. Prostorové vymezení hledaného znaku nebo jevu předkládá pomocí map.

Metoda izolinií

Izočáry nebo izolinie vznikají, když propojíme body stejné hodnoty. Po spojení nám vznikne určitý tvar, který nám prezentuje výsledná hodnota. Nejčastěji izočáry vyjadřují vzdálenost respektive odlehlost, odchýlenost a časovou dostupnost. Nejčastěji se tato metoda používá při sestavování vrstevnicových map.

Metoda barevných odstínů

Metodu barevných odstínů používáme především v případech, ve kterých chceme přehledně zobrazit určité území, které vychází ze stejného základu jako například typy půdy a jejich využití apod. Každá barevná plocha vyjadřuje určitou vlastnost prvku nebo znaku, skutečnosti, složky. Při této metodě je důležitá důkladná analýza zkoumaného regionu.

Metoda sestavování kartogramů

Metoda sestavování kartogramů je jedna z nejpoužívanějších vyjadřovacích metod tematické kartografie. Jde o jednoduchou mapu, ve které je graficky vyjádřena buď pomocí barvy nebo rastem intenzita jevu ve sledovaném území. Kartogram vyjadřuje relativní hodnoty. Jsou zde využity pevně dané prostorové jednotky, jako jsou kontinenty, regiony, státy, územně správní jednotky apod.

Metoda dazymetrická

Tato metoda patří mezi technicky dosti náročné metody, protože tato využívá kombinace sestavování kartogramů a izolinií. Vytíženost na přípravu kompenzuje to, že tato metoda nabízí zachycení reality trojrozměrným způsobem.

Metoda sestavování kartodiagramů

Pomocí této metody vyjadřujeme hodnotu, která se vztahuje ke zkoumaným prostorovým jednotkám. Nejčastěji se s touto metodou pracuje, když chceme předložit informace o regionech, státních útvarech, kontinentech i územně správních celcích. Pro vyjádření hodnoty na mapě se používají symboly jako čtverce, kruhy, hranoly a ikony, které mají různé barevné provedení. Tato metoda vyjadřuje velice přehledným způsobem zhodnocení informací.

Metoda čar směru pohybu

Tato metoda uvádí do pohybu obsah socioekonomicko-geografických map, protože pracuje s tokovou a časovou charakteristikou prvku. Zachycuje velikost, intenzitu a strukturu s časovým rozpětím v prostoru, kde se rozmisťují prvky. Za základní příklad uplatnění této metody jsou mapy o migraci obyvatelstva.

Pro vyhodnocení disparit jsou důležité metody a jejich měření. Pro měření jsou používány metody založené na srovnání regionů a to pomocí znalostí a zkušeností nebo jsou regiony srovnávány pomocí statistických metod. [8]

2.4.2. Metody hodnocení regionálních disparit

Mezi využívané metody můžeme tedy zařadit:

Metodu meziregionální komparace tato metoda se zabývá porovnáváním regionů na základě předchozí analýzy. V této metodě jsou zahrnuty i procesy, které probíhají uvnitř vybraných pozorovaných regionů. Cílem této metody je nalézt společné a odlišné rysy ve vývoji.

Metodu využívající Geografický informační systém¹⁰. K vyhodnocení regionálních disparit jsou využívány počítačové systémy, které jsou zaměřeny na zpracovávání geografických dat, a po zpracování jsou použity k sestrojení map. Mapa tedy tyto data prezentuje. [18]

¹⁰ **Geografický informační systém (GIS)** anglicky: Geographic information system je na počítačích založený informační systém pro získávání, ukládání, analýzu a vizualizaci dat, která mají prostorový vztah k povrchu Země. Geodata, se kterými GIS pracuje, jsou definována svou geometrií, topologií, atributy a dynamikou.

Míru variability při této metodě jsou regionální disparity hodnoceny pomocí variačního koeficientu¹¹ a směrodatné odchylky.¹²

Vícerozměrné statistické metody mezi tyto metody řadíme metodu faktorovou a hlavního komponentu, diskriminační a shlukovou analýzu

Shluková analýza je rozsáhlá skupina metod, které jsou využívány k roztřídění určitých objektů do několika stejných celků, které bývají označovány jako klastry nebo shluky

Faktorová analýza je statistická metoda pomocí, které se snažíme nalézt pozorované příčiny jednotlivých indikátorů, které slouží k popsání regionálních disparit

Simplicistní model, jehož cílem je obohatit metodologii, která se využívá při situační analýze regionů

Metoda reálné konvergence, pomocí níž se zhodnocuje vývoj jednotlivých ukazatelů, které charakterizují rozdíly na území, a poté určuje, zda se tyto rozdíly zmenšují nebo naopak zvětšují

upravený teritoriální Giniho koeficient, tento koeficient navrhla pro hodnocení regionálních disparit OECD. Tento koeficient na rozdíl od klasického Giniho koeficientu pracuje s hrubým domácím produktem na obyvatele, který je v tomto případě považován za ukazatele rozdílnosti v příjmech mezi obyvateli jednotlivých regionů. [6,8]

Metody mají určité nevýhody, mezi které můžeme zařadit časovou a věcnou srovnatelnost informací, kvalitu a dostupnost informací získat kvalitní informace o ekonomickém vývoji, sociálním a environmentálním vývoji za jednotlivé regiony, je velice problematický požadavek. Mezi další úskalí můžeme zařadit vedlejší faktory, a objektivní analýzu.

¹¹ **Variační koeficient** je charakteristikou variability rozdělení pravděpodobnosti náhodné veličiny.

¹² **Směrodatná odchylka** je v teorii pravděpodobnosti a statistice často používanou mírou statistické disperze. Jedná se o kvadratický průměr odchylek hodnot znaku od jejich aritmetického průměru.

3. Všeobecná charakteristika NUTS II v Polsku

Současné Polsko je s 38,1 miliony obyvatel osmý nejlidnatější stát Evropy. Polsko je co do rozlohy 9. největší zemí Evropy a 63. ve světě. Polská republika zaujímá centrální část evropského kontinentu.

Polsko je republikou, ve které se prolíná směs parlamentního a prezidentského modelu, prezident je volen přímou volbou na dobu 5 let, s možností jednoho znovuzvolení. Polským prezidentem je od dubna roku 2010 Bronisław Komorowski. [2]

3.1. Územně správní členění státu

Tab. 3.1: Základní údaje o Polsku

Oficiální název	Rzeczpospolita Polska
Státní zřízení	pluralitní ¹³ republika
Rozloha	312 679 km ² (6. místo v EU)
Počet obyvatel	38, 1 mil
Hlavní město	Warszawa (1,7 milionu obyvatel)
Hustota zalidnění	123,1 ob. /km ²
Úřední jazyk	polský jazyk
Měna	polský zlotý
Náboženství	95% katolíci
Mezinárodní zkratka	POL
Správní členění	16 vojvodství
Členství v organizacích	EU, NATO, OSN, CEFTA, CE, OBSE, OECD
Nejdelší řeka	Visla 1086 km
Nejvyšší bod	Rysy 2499 m

Zdroj:europa.eu, zpracování vlastní

¹³ **Pluralita** pochází z novolatiny a znamená mnohost, mnohota. Pluralismus je politický systém založený na existenci více rovnoprávných politických stran či uskupení, což je základním znakem a podmínkou demokracie. Pluralitní demokracie znamená, že politické rozhodování je výsledkem sporu a dohody zúčastněných skupin či jednotlivců, podíl na rozhodování mají i nepřímí zúčastněná zájmová a nátlaková hnutí.

Obr. 3.2: Vlajka Polska

Obr. 3.3: Znak Polska

Zdroj: www.europa.eu

Obr. 3.4: Polská republika

Zdroj: www.zemepis.com

Polsko, oficiální název Rzeczpospolita Polska má více než tisíciletou historii. V 16. století bylo Polsko jednou z nejmocnějších zemí v Evropě. Mezi nejvýznamnější přírodní zdroje nalezené v Polsku jsou uhlí a lignit, měď, zinek a olova rudy, stříbra, síry, kamenná sůl, stavební kámen, zemní plyn, ropa. Mezi největší energetické zdroje v Polské republice patří uhelné zdroje. Roční produkce uhlí v Polsku se pohybuje kolem 100 milionů tun.

Polsko má mírné podnebí přechodného charakteru. Polská republika je členem Evropské unie od 1. května 2004. Mezi největší města patří Varšava, Lodž, Krakov, Vratislav, Poznaň, Gdaňsk, Štětín, Bydhošť, Katowice a Lublin. Díky tomu, že má Polská republika přístup k Baltskému moři, má velkou výhodu oproti ostatním státům. Polsko má velice rozšířenou námořní dopravu, mezi největší námořní přístavy můžeme zařadit Gdaňsk, Gdyně, Štětín, Svinouští a Kołobrzeg. V provozu jsou trajektové linky z Polska do Švédska a Dánska. Říční nákladní doprava je provozována především na řece Odře.

Povrch Polské republiky tvoří z převážné části nížiny, kromě jižní části státu. Důležité je zemědělství, kde převažuje rostlinná produkce nad živočišnou. Orná půda představuje skoro 1/2 plochy státu, louky a pastviny zhruba 13 % a lesy téměř 30 % rozlohy. Na území se převážně pěstuje pšenice, žito, ječmen, len, oves, brambory, cukrová řepa, řepka, chmel, ovoce a zelenina. Polsko je v produkci žita, lnu, brambor a cukrové řepy na 2. místě v Evropě.[2,3,23]

3.2. Administrativní členění Polska

Od 1. 1.1999 je v platnosti nové trojstupňové teritoriální rozdělení státu, jehož jednotkami jsou województwa (vojvodství- v ČR kraje), powiaty (v ČR okresy) a gminy (v ČR obce).

Představitelem státní moci ve vojvodství je vojvoda, nejvyšším zástupcem samosprávy ve vojvodství je maršálek. Okresy a obce jsou samosprávné. V čele okresu je starosta, nejvyšším představitelem obce je fojt (wójt), města burmistr nebo prezident ve velkých městech. [23]

Polsko je rozděleno na 16 vojvodství, 379 okresů a 2 478 obcí. Ze statistického hlediska EU je Polsko rozděleno do 6 regionů (NUTS 1), 16 vojvodství (NUTS 2), 66 subregionů (NUTS 3).

Vojvodství polsky województwo je vyšší územněsprávní celek v Polsku. Územní jednotkou se stala v roce 1990 a od roku 1999 je to také územní jednotka samosprávy. Status vojvodství je zakotven v polské ústavě o samosprávě vojvodství z 5. června z roku 1998.

Státní reforma, která vstoupila v platnost 1. ledna 1999, zavedla 16 vojvodství. Cílem této reformy bylo vytvořit větší regiony, které by mohly soutěžit s ostatními regiony

po vstupu do Evropské Unie. Předchozí regiony byly příliš malé, aby efektivně spravovaly a využívaly finanční prostředky v rámci regionu, popř. euroregionů. Cílem euroregionů¹⁴ je rozvíjet sousedské kontakty, ekonomickou spolupráci, infrastrukturu, ochranu životního prostředí, cestovní ruch a kulturní a vzdělávací aktivity. Příklady euroregionů Pomořansko (Polsko, Německo, Švédsko), Nysa (Polsko, Česká republika, Německo) a karpatské oblasti (Polsko, Ukrajina, Maďarsko, Slovensko, Rumunsko). [23, 24]

Tab. 3.5: Administrativně - správní členění Polska

Region	Vojvodství	Hlavní město
Południowo - zachodni	Dolnoslezské Opolské	Wrocław Opole
Północno - zachodni	Lubuské Velkopolské Západopomořanské	Gorzów Wlkp. Poznań Szczecin
Północny	Kujavsko-pomořanské Pomořanské Varmiňsko-mazurské	Bydgoszcz Gdańsk Olsztyn
Centralny	Łódžské Mazovské	Łódź Warszawa
Południowy	Malopolské Slezské	Kraków Katowice
Wschodni	Lublinské Podkarpatské Podleské Svatokřížské	Lublin Rzeszów Białystok Kielce

Zdroj: bussines info, zpracování vlastní

¹⁴ **Pojem euroregion**, evropský region, také euregion, označuje regionální formy spolupráce, zpravidla přes hranice evropských zemí. Euroregiony začaly v oblasti hospodářské spolupráce, dnes ale mají také za cíl sbližovat země Evropy ve společenském a kulturním životě. Euroregion je formální nástroj pro přeshraniční spolupráci regionálních organizací a obcí spojených případně s partnery ze všech sociálních a hospodářských oblastí, v oblasti cestovního ruchu.

Obr. 3.6: Administrativně - správní členění Polska

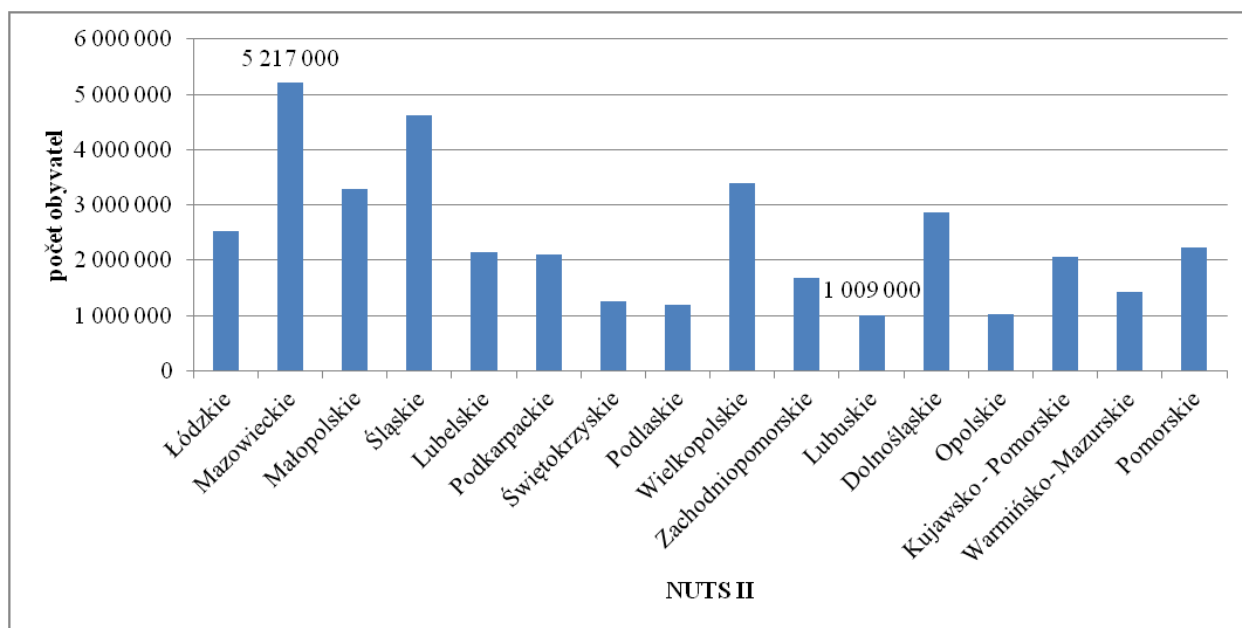
Zdroj: www.stat.gov.pl

Tab. 3.7: Základní informace o NUTS II v Polsku (2010)

poř.	NUTS 2	Počet obyvatel (mil.)	Rozloha (km ²)		Zalidněnost ob./km ²
			cekem	souše	
1.	Łódzkie	2 537 000	18 219	18 219	140
2.	Mazowieckie	5 217 000	35 559	35 579	146
3.	Małopolskie	3 296 000	15 190	15 190	216
4.	Śląskie	4 626 000	12 331	12 331	377
5.	Lubelskie	2 155 000	25 121	25 114	86
6.	Podkarpackie	2 095 000	17 844	17 844	118
7.	Świętokrzyskie	1 268 000	11 708	11 691	109
8.	Podlaskie	1 187 000	20 187	20 180	59
9.	Wielkopolskie	3 402 000	29 826	29 826	114
10.	Zachodniopomorskie	1 690 000	22 896	22 896	74
11.	Lubuskie	1 009 000	13 989	13 989	72
12.	Dolnośląskie	2 869 000	19 948	19 948	144
13.	Opolskie	1 028 000	9 412	9 412	110
14.	Kujawsko - Pomorskie	2 066 000	17 970	17 970	115
15.	Warmińsko- Mazurskie	1 425 000	24 192	24 203	59
16.	Pomorskie	2 223 000	18 293	18 293	121
	Polsko	38 093 000	312 685	312 685	2060

Zdroj: eurostat.com, zpracování vlastní

Graf. 3.8: Počet obyvatel za NUTS II v Polsku v roce 2010 (mil.)

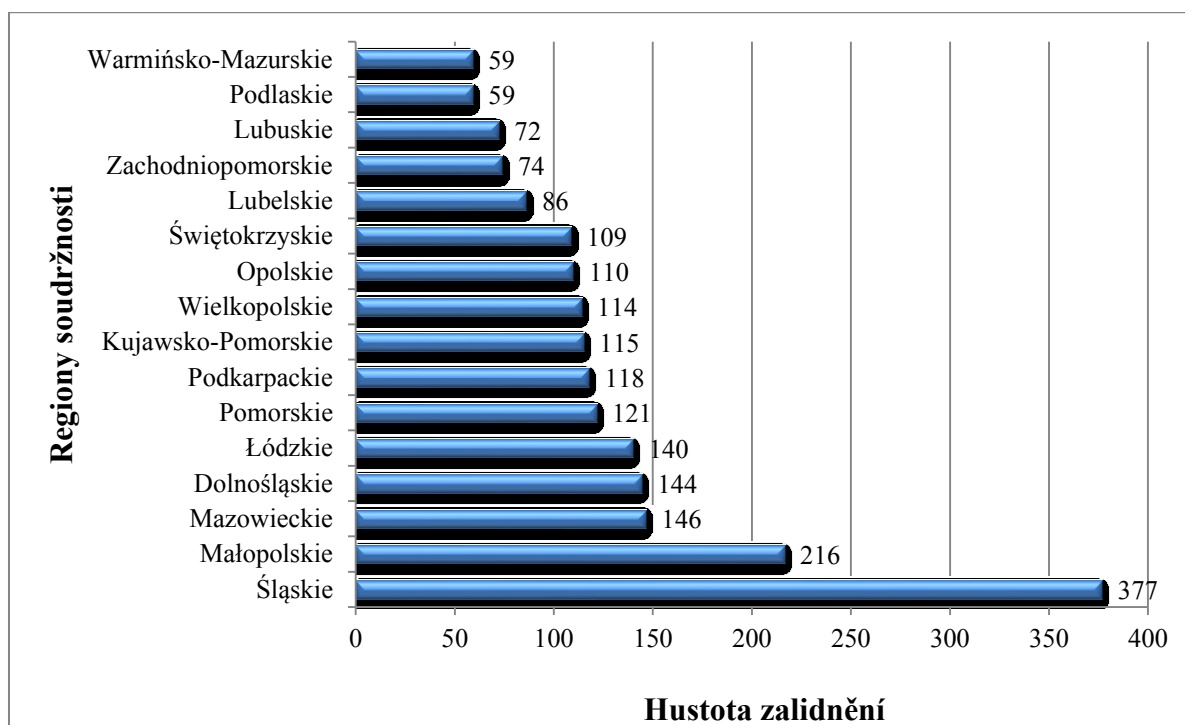

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

Nejlidnatějším vojvodstvím v Polské republice je Mazovské vojvodství, které má přes 5 milionů obyvatel. Toto vojvodství je co do rozlohy největším vojvodstvím, na jeho území žije nejvíce obyvatel. Oproti tomu Lubuské vojvodství má téměř o 4 miliony obyvatel méně než Mazovské vojvodství a rozlohou není nejmenším vojvodstvím. V Lubuském vojvodství tvoří téměř 40 % rozlohy lesy.

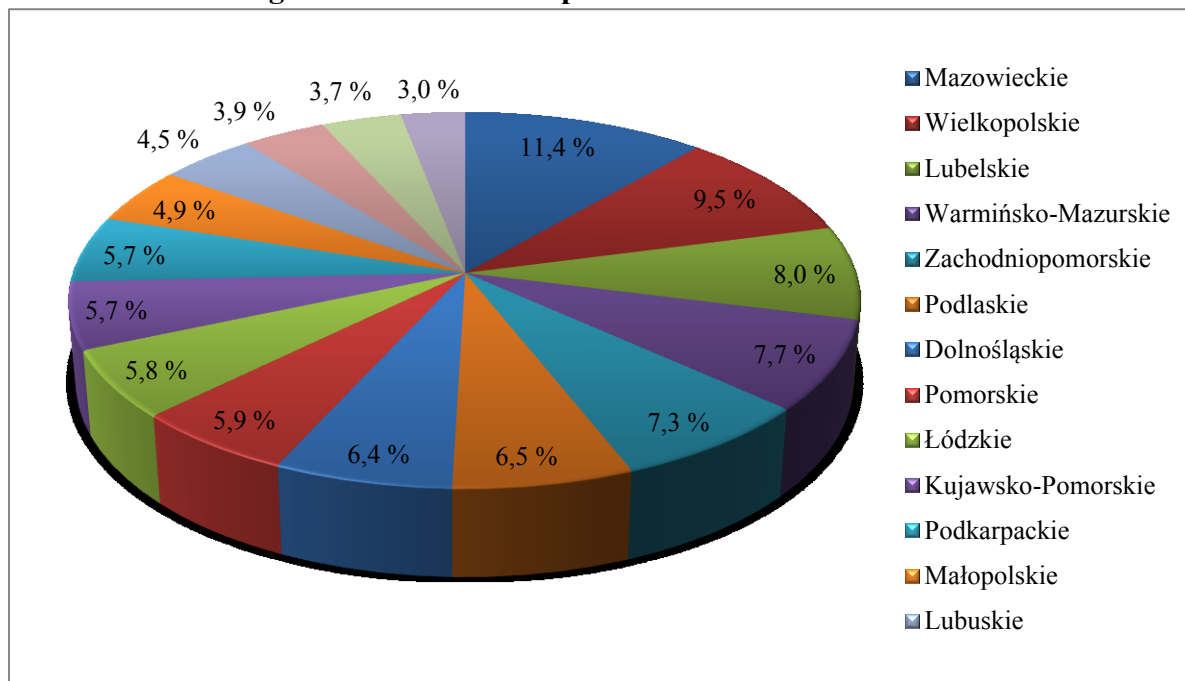
Na následujícím grafu č. 3.9 můžeme vidět hustotu zalidnění polských vojvodství. Největší počet obyvatel je ve Slezském vojvodství, i když rozlohou nepatří mezi největší vojvodství. Rozprostírá se na území velkém 12 331 km². Druhé nejvíce zalidněné vojvodství je Mazovské, které patří jak rozlohou, tak počtem obyvatel k největším v Polské republice.

Graf. 3.9: Zalidněnost regionů soudržnosti v Polsku (2010)

Zdroj: www.eurostat.ec, zpracování vlastní

Graf. 3.10: Podíl regionů soudržnosti na ploše

Zdroj: www.eurostat.ec, zpracování vlastní

PL 11 Łódzkie Województwo Lodžské vojvodství

Lodžské vojvodství je vyšší územně samosprávný celek Polské republiky, hlavní město vojvodství je Lodž, které je zároveň druhé největší polské město, leží v srdci Polska. Díky své poloze ve středu Polska a třem transevropským trasám je tato oblast vhodná pro tranzitní obchod. Vyskytuje se zde mnoho přírodních zdrojů, jako je vápenec, lignit nebo minerální vody. Hlavní město vojvodství má převážně průmyslový charakter již od 19. století jsou zde v provozu textilní podniky. [17,19,21]

PL 12 Mazowieckie Województwo Mazovské vojvodství

Vzniklo v roce 1999 na území dřívějších vojvodství: Varšavského, Ciechanovského, Radomského, Ostrolenckého, Siedleckého, Plockého a části Skierniewického. Největším a nejlidnatějším vojvodstvím je Mazovsko s hlavním městem Varšavou. Nejméně obydlenými oblastmi jsou území Mazurských jezer a Podlasie, které jsou díky své nedotčené přírodě a velkému množství jezer atraktivními turistickými cíli. Dříve patřil Mazovský region spíše k zaostalejším regionům, protože na jeho území byly špatné přírodní podmínky, kamenitá a bažinatá půda, což mělo za důsledek špatný rozvoj zemědělství. [17,19,21]

PL 21 Małopolskie Województwo Malopolské vojvodství

Hlavní město vojvodství je Krakov, které bylo po dlouhou dobu také hlavním městem Polska. Krakov je perlou architektury s velkým množstvím turistických památek a může se pochlubit největším náměstím v Evropě. V této oblasti se nacházejí starobylé solné doly, které byly zapsány na seznam světového dědictví UNESCO¹⁵.

Ekonomicky je území Malopolska velmi různorodé. Na území se nacházejí různorodá průmyslová odvětví. Hlavním průmyslovým a obchodním centrem je Krakov. [17,19,21]

PL 22 Śląskie Województwo Slezské vojvodství

Slezsko je vojvodství v jižním Polsku, které hraničí se Slovenskou republikou a Českou republikou. Území dnešního vojvodství Slezsko tvořilo spolu s vojvodstvími Opole a Dolní Slezsko historickou oblast. V minulosti bylo Slezsko postupně pod polskou, českou,

¹⁵ UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu. Je jedna ze 14 mezistátních odborných organizací OSN. Sídli v Paříži. Organizace má 195 členských zemí.

rakouskou a německou vládou. Region je geograficky a ekonomicky velmi různorodý. Tato hustě osídlená a vysoce urbanizovaná oblast je hlavním průmyslovým centrem Polska. Průmyslová činnost v této oblasti má vážný dopad na životní prostředí. Většina dolů a továren se nachází v konurbaci¹⁶ hlavního města Katowice. [17,19,21]

PL 31 Lubelskie Województwo Lubilské vojvodství

Lublińské vojvodství, se nachází ve východní části Polska, přiléhá k hranici s Ukrajinou a Běloruskem. Jeho zvládnutá krajina je rozdělena dvěma velkými řekami – Vislou a Bugem. Mezi polskými administrativními celky patří k nejméně a nejméně urbanizovaným. Nabízí však množství přírodních a historických památek. Hlavní město tohoto vojvodství je Lublin, podle kterého také získalo svůj název. Lublin je situován uprostřed kopců a v jeho starém středu najdeme kostely, staré domy a městské brány. [1,17,19,21]

PL 32 Podkarpackie Województwo Podkarpatské vojvodství

Podkarpatské vojvodství, pojmenované po horském pásmu táhnoucím se napříč Polskem, se nachází v jihovýchodním cípu země. Díky tomu, že životní prostředí zde není znečištěné, se jedná o velmi atraktivní oblast pro cestovní ruch. Ekonomicky má tento region především zemědělský charakter. Od konce 19. století se na území dnešního Podkarpatského vojvodství těžila ropa, nyní jsou však již zásoby vyčerpány. Hlavním městem regionu je Rzeszów; dalšími důležitými městy jsou Przemyśl, Stalowa Wola a Tarnobrzeg. [17,19,21]

PL 33 Świętokrzyskie Województwo Svatokřížské vojvodství

Svatokřížské vojvodství je situováno ve středu Polska, jižně od Varšavy. V jeho hlavním městě Kielce se těžil vápenec a železná ruda, ale dnes je to obchodní a business centrum, kde se každoročně pořádají důležité mezinárodní veletrhy. Jeho nejznámějšími památkami jsou barokní kostel Nejsvětější Trojice a biskupský palác ze 17. stol. Blízko městského centra se nacházejí vápencové skály, které vytváří přírodní rezervaci. [17,19,21]

¹⁶ **Konurbace** neboli souměstí je několik měst, velkoměst nebo aglomerací srostlých v jednu souvisle zastavěnou plochu. Na rozdíl od aglomerace existují jednotlivá města jako samostatné celky a nemusí mít společné zázemí ani jednotné centrum. Spojením několika konurbací vzniká megalopolis.

PL 34 Podlaskie Województwo Podleské vojvodství

Hlavními znaky podlaskieho regionu jsou neporušená příroda. Jedna třetina území je chráněná. Zde se střetává několik etnik a náboženství, to je zapříčiněno blízkostí Litvy a Běloruska a vlivem Ukrajiny.

Krajina tohoto severovýchodního polského vojvodství je velmi různorodá. Vyskytují se zde jezerní oblasti, mokřady a nízko položené planiny. Mezi hlavní atrakce regionu patří divoký Bialowieski prales, zapsaný na seznamu světového dědictví UNESCO. Hlavní město Bialystok se pyšní několika zajímavými pamětihodnostmi. Patří mezi ně barokní palác Branickich, nazývaný polské Versailles. [17,19,21]

PL41 Wielkopolskie Województwo Velkopolské vojvodství

Nízko položená oblast Velkopolska se nachází ve středozápadní části země. Severní a západní části jsou pokryty lesy, ale střed regionu je poset spoustou jezer, které se objevily v důsledku tání ledovců. Hlavní město Poznaň, ležící na řece Wartě, je živým centrem obchodu, průmyslu a vzdělání a je známé pořádáním největších polských veletrhů. Vedle středověkých staveb se Velkoposko pyšní barokním palácem v Rogalinu se zahradou. V nedalekém Korniku se nachází zajímavý zámek v eklektickém¹⁷ stylu obklopený arborem. [1,17,19,21]

PL 42 Zachodniopomorskie Województwo Západo – pomořanské vojvodství

Západo-pomořanské vojvodství se rozkládá s severo-západním cípu Polska, u pobřeží Baltského moře. Kromě moře se zde nachází i několik jezer, které vznikly v důsledku tání ledovců. Nejenom geografie regionu, ale i jeho historie je velmi rozmanitá- byl vystaven polským, německým, dánským a švédským vlivům. Území náleželo Polsku teprve od konce druhé světové války. Protože leží u německých hranic, jedná se dnes o vhodnou tranzitní oblast. [17,19,21]

Hlavní město oblasti, Štětín, je položený na řece Odře, v blízkosti několika vodních zdrojů: Pomořanského zálivu, Štětínských lagun a jezera Dabie. Nachází se zde několik pamětihodností, jako jsou středověký hrad pomořanských knížat, arcibiskupská katedrála nebo barokní radnice. Maják v nedalekých Swinoujscich je nejvyšším na mořském pobřeží.

¹⁷ **Eklekticismus** je v obecné rovině způsob tvorby a práce, který čerpá z cizích vzorů nebo z děl starších období a mísí je dohromady. V architektuře se jako eklektismus označuje umělecký směr vzniklý v druhé polovině devatenáctého století. Jako styl odkazuje k historickým obdobím, a umožňuje spojovat formální znaky jednotlivých neostylů společně na jedné stavbě.

PL 43 Lubuskie Województwo Lubušské vojvodství

Lubuskie vojvodství je položené v západní části země u německých hranic a jeho jméno odkazuje na historickou polskou provincii. Jsou zde dvě hlavní města: Zielona Góra a Gorzów Wielkopolski. Pro rovnou bažinatou krajinu je typická velká hustota lesů (40% povrchu) spolu s velkým množstvím jezer a vodních toků. Největší řeky této oblasti jsou Odra, Warta a Nysa Łużycka. Hustota obyvatelstva je velmi nízká. Na tomto území se nachází rovněž několik lesních komplexů, nejzajímavějším z nich je Muzakowski park na polsko-německé hranici, který je zapsaný na seznamu UNESCO. [1,17,19,21]

PL 51 Województwo Dolnośląskie Dolnoslezské vojvodství

Vojvodství Dolní Slezsko se nachází v jihozápadním cípu země při řece Odře. Na jihu hraničí region s Českou republikou a na západě s Německem; v průběhu své pohnuté historie bylo těmito sousedními kulturami silně ovlivněno. Tato oblast patřila postupně k Polsku, Čechům, Rakousku a Prusku, až se nakonec po druhé světové válce stalo součástí polského státu.

Vratislav (Wrocław), hlavní město vojvodství, je kulturní centrum, které hostí známé divadelní a hudební festivaly. Kromě toho nabízí úchvatné staré město s velkým množstvím architektonických památek. Mezi další výjimečné historické pamětihodnosti Dolního Slezska patří cisterciácká opatství v Trzebnici a Lubiazu, obrovská barokní bazilika ve Wambierzycích. [17,19,21]

PL 52 Opolskie Województwo Opolské vojvodství

Nejmenší z polských administrativních území leží v jihozápadní části Polska a je vymezené slezskými vojvodstvími a českými hranicemi. Je tvořeno převážně rovinami, ale na východě se nacházejí Opawskie hory a hora sv. Anny. Zelená krajina regionu je rozdělena řekou Odrou. Díky nalezištím stavebních materiálů, jako jsou vápenec, slín, mramor a čedič, může být region nazýván průmyslovým. Mimoto je ale důležitou složkou místního hospodářství rovněž zemědělství. Jeho hlavní město Opole má krásné staré město s gotickou katedrálou [17,19,21]

PL 61 Kujawsko - Pomorskie Województwo Kujawsko – pomořanské vojvodství

Toto vojvodství získalo své jméno podle historických oblastí Kujawsko a Pomořansko. Leží v severní části středního Polska a má dvě administrativní centra- Bydgoszcz a Toruň. Druhé z nich je díky svému jedinečnému gotickému starému městu zapsáno na seznamu světového dědictví UNESCO. Toruň byla rodištěm Mikoláše Koperníka, věhlasného astronauta. Nacházejí se zde i další historické památky, zvláště v jihozápadní části regionu. [1,17,19,21]

PL 62 Warmińsko - Mazurskie Województwo Varmijsko mazurské vojvodství

Z turistického hlediska je Warmijsko-mazurské vojvodství jednou z nejzajímavějších částí Polska. Této oblasti se přezdívá “zelené plíce Polska” - díky mnoha lesním komplexům a přibližně třem tisícům jezer, které náleží k několika jezerním oblastem, nejznámější z nich je mazurská. Nachází se zde rovněž velké množství poutavých historických míst a úchvatných památek. Dnes tvoří warmijsko-mazurský region severovýchodní okraj Polska. Komplikovaná historie se odráží i v architektuře tohoto vojvodství. V celé oblasti se nachází množství gotických staveb, patří mezi ně mohutné hrady Německých rytířů v Lidzbarku, Elblagu, Nidzici a Olsztynie. [1,17,19,21]

PL 63 Pomorskie Województwo Pomořanské vojvodství

Území Pomořanského vojvodství se táhne podél Baltského moře, které je přirozenou severní hranicí Polska. Pro pobřeží jsou charakteristické dva velké poloostrovy a bílé písčité pláže s dunami. Bezpočet jezer a lesů pokrývajících celou oblast poskytuje příležitost pro strávení výborné dovolené. Nejpopulárnější jsou rekreační střediska na pobřeží, nejatraktivnější z nich jsou Ustka, Leba, Sopot, Hel, Wladyslawowo a Krynica Morska. Toto vojvodství je známe rybolovem, doky a loděnicemi. [17,19,21]

3.3. Vzdělání v regionech soudržnosti NUTS II

Vzdělávání a školství v EU má určité společné rysy, ale každý stát EU má svou vlastní vzdělávací politiku. Protože existují ve vzdělávání odlišnosti, proto Evropská Unie používá pro srovnání mezinárodní klasifikaci stupňů vzdělávání ISCED - International Standard Classification of Education (Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání). [11,15,25]

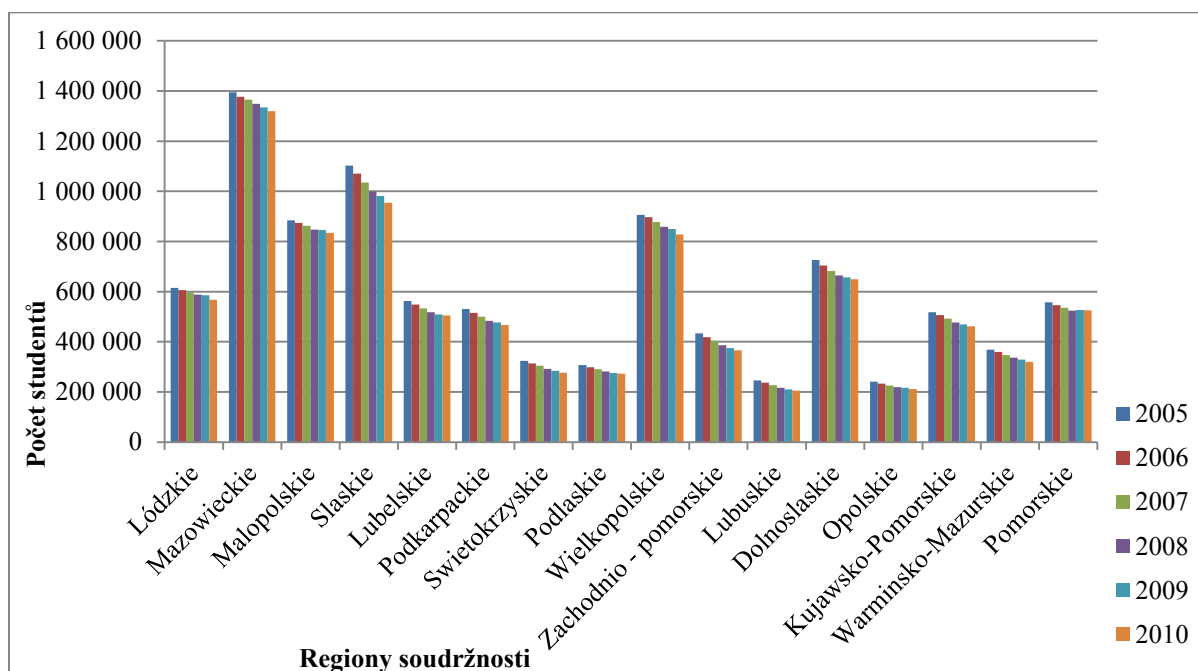
Klasifikace ISCED rozlišuje 7 úrovní podle úrovně (stupně) vzdělávání a oboru (zaměření) vzdělávání. Česká republika klasifikaci ISCED také přijala, byla vytvořena tzv. převodní tabulka zařazující jednotlivé druhy škol u nás podle úrovní této mezinárodní normy. ISCED 0 zahrnuje preprimární (předškolní) vzdělávání, ISCED 1 primární vzdělávání (první stupeň základního, povinného vzdělávání), ISCED 2 nižší sekundární vzdělávání (druhý stupeň základního, povinného vzdělávání), ISCED 3 zahrnuje vyšší sekundární vzdělávání (v ČR střední školství), ISCED 4 postsekundární vzdělávání, ISCED 5 první stupeň terciálního vzdělávání (v ČR označované tradičně jako vysokoškolské vzdělávání) a ISCED 6 zahrnuje druhý stupeň terciálního vzdělávání (vědecké doktorské studium). [11,15]

Tab. 3.11 Počet studentů podle úrovně vzdělání ISCED 5 a 6 za NUTS II

NUTS II	Rok					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Lódzkie	615 026	605 392	597 162	588 603	584 936	567 471
Mazowieckie	1 394 865	1 377 351	1 365 787	1 348 649	1 334 815	1 319 394
Malopolskie	884 619	874 623	862 256	846 968	846 447	833 910
Slaskie	1 103 197	1 070 335	1 035 361	998 623	981 706	953 987
Lubelskie	562 437	547 952	533 414	517 534	509 186	505 396
Podkarpackie	530 088	515 359	499 709	483 633	477 291	466 125
Swietokrzyskie	324 007	313 218	304 498	291 819	284 668	276 424
Podlaskie	306 870	298 759	290 750	280 933	275 193	272 111
Wielkopolskie	906 578	896 699	878 290	858 322	849 476	827 945
Zachodnio - pomorskie	434 079	418 091	403 547	386 006	374 423	365 359
Lubuskie	245 667	236 934	226 143	216 816	210 059	204 750
Dolnoslaskie	725 911	704 259	682 219	664 613	657 375	649 340
Opolskie	241 302	233 194	224 880	219 063	216 515	211 065
Kujawsko-Pomorskie	517 826	506 110	492 427	477 439	469 103	461 618
Warminsko-Mazurskie	368 811	359 281	347 219	336 709	328 927	319 943
Pomorskie	558 013	545 853	535 340	524 609	526 567	525 176
Polsko	9 719 296	9 503 410	9 279 002	9 040 339	8 926 687	8 760 014
EU	112 083 407	107 967 429	107 464 248	107 517 049	-----	-----

Zdroj: eurostat.ec, zpracování vlastní

Graf. 3.12: Počet vysokoškolsky vzdělaných studentů podle úrovně vzdělání ISCED 5 a 6 v NUTS II

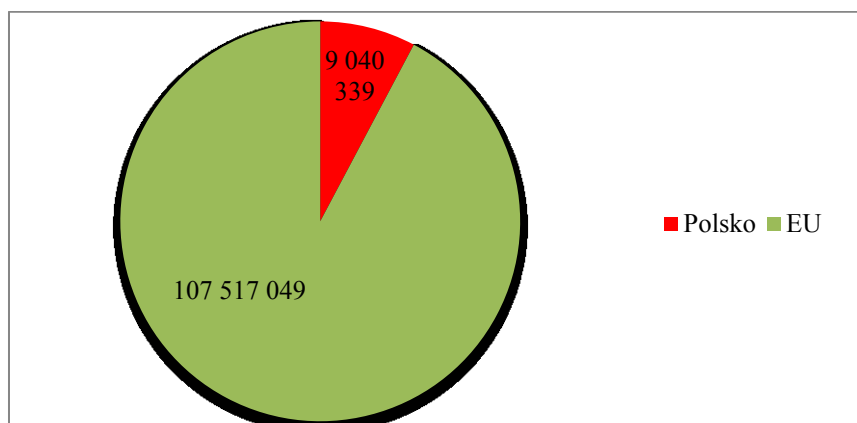

Zdroj: eurostat.ec, zpracování vlastní

Nejvyšší počet vysokoškolsky vzdělaných studentů je v Mazovském vojvodství, které je také nejlidnatějším regionem soudržnosti v Polské republice. Hlavní město Mazovského vojvodství je Varšava a v samotném městě se nacházejí dvě velké univerzity, což je jedním z důvodů, proč je v Mazovském vojvodství nejvyšší počet vysokoškolsky vzdělaných studentů.

V následujícím grafu č. 3.13 můžeme vidět podíl vysokoškolských vzdělaných studentů za Polskou republiku, která je zde srovnána s Evropskou unií.

Graf. 3.13: Podíl vysokoškolsky vzdělaných studentů za PL v EU za rok 2008

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

V Polské republice je mnoho vysokých škol. Mezi nejvýznamnější můžeme zařadit Ekonomickou univerzitu v Krakově, Jagellonskou univerzitu také v Krakově, Katolickou univerzitu v Lublinu, Opolskou univerzitu v Opole, Technickou univerzitu v Krakově, Univerzitu kardinála Stefana Wyszyńskiego ve Varšavě, Slezskou univerzitu v Katovicích, Varšavskou univerzitu a Vysokou školu sociální a mediální kultury v Toruni. [14,20,23]

4. Zhodnocení postavení NUTS II v Polsku

Pro zhodnocení disparit je důležité, dané disparity rozpoznat a identifikovat, pak můžou být zhodnoceny.

4.1. Ekonomické disparity NUTS II

Ekonomický rozvoj regionů je zpravidla vyjádřen z hlediska svého hrubého domácího produktu. Tento ukazatel je také často používán jako základ pro srovnání mezi regiony. HDP se počítá v měně, kterou má daná země. Pro porovnání mezi zeměmi se HDP přepočte na euro pomocí oficiálního kurzu. [23]

4.1.1. HDP

HDP je důležitým ukazatelem ekonomické aktivity a růstem v regionu. Používá se ke srovnání mezi členskými státy EU a má zásadní význam pro určení, do jaké míry mají členské státy přispívat do rozpočtu Evropské Unie. Tříleté průměry HDP jsou důležité, protože jsou používány při rozhodování, které oblasti mají nárok na podporu z Evropské unie ze Strukturálních fondů¹⁸.

Hrubý domácí produkt (HDP, GDP) je součtem peněžních hodnot finálních výrobků a služeb, vyprodukovaných během jednoho roku výrobními faktory¹⁹ umístěnými v dané zemi, bez ohledu na to, kdo tyto faktory vlastní. Pro mezinárodní srovnání se využívá také HDP na obyvatele. [4]

HDP lze vypočítat třemi způsoby. Jedná se o metodu založenou na sumarizace hodnot přidaných zpracováním, výdajovou a důchodovou metodu.

¹⁸ **Strukturální fondy** slouží k financování cílů regionální a strukturální politiky EU, hlavně ke zvyšování hospodářské vyspělosti evropských regionů. Fondy se zaměřují na snižování rozdílů v úrovni rozvoje různých regionů a zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů včetně venkovských oblastí. Evropská unie má k dispozici celkem čtyři strukturální fondy. Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF), Evropský sociální fond (ESF), Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond (EAGGF), Finanční nástroj pro podporu rybolovu (FIFG).

¹⁹ **Výrobní faktory** jsou zdroje statků. Převážnou většinu statků v přírodě nenacházíme tak, jak bychom chtěli. K jejich získání je nutné vynaložit lidskou práci - vyrobit je. Výrobní faktory jsou práce, půda, kapitál a informace.

Metoda založená na sumarizaci hodnot přidaných zpracováním spočívá v součtu všech přidaných hodnot²⁰ na daném území za dané období a čisté daně na produkty.

Výdajová metoda: $HDP = C + I + G + NX$, kde:

- C – spotřeba domácností
- I – hrubé soukromé investice
- G – výdaje vlády na nákup výrobků a služeb
- NX – čistý export ($NX = X - M$) rozdíl mezi exportem a importem
- X – export
- M – import

Důchodová metoda: $HDP = NI + Tn + a$, kde:

- NI – národní důchod
- Tn – nepřímé daně
- a – amortizace²¹

$NI = s + u + z + r + w$, kde:

- s – mzdy
- u – úroky
- z – zisky
- r – renty
- w – příjmy ze samozaměstnání²²

HDP na obyvatele je vypočítán jako podíl HDP v běžných cenách ke střednímu stavu obyvatel²³ v příslušném roce. [4,5]

²⁰ **Přidaná hodnota** je hodnota, kterou jednotliví výrobci postupně v průběhu výrobního procesu přidávají svým úsilím k hodnotě nakupovaných surovin, polotovarů a služeb.

²¹ **Amortizace** je pravidelný odpis sumy z celkové hodnoty prostředků, který vyjadřuje jejich opotřebení

²² **Samozaměstnání** jsou všechny formy příjmů samostatně podnikajících osob – živnostníků apod.

²³ **Střední stav obyvatelstva** je počet obyvatel daného území v okamžiku, který byl zvolen za střed sledovaného období. V kalendářním roce je to počet obyvatel daného území o půlnoci z 30. 6. na 1. 7. sledovaného roku.

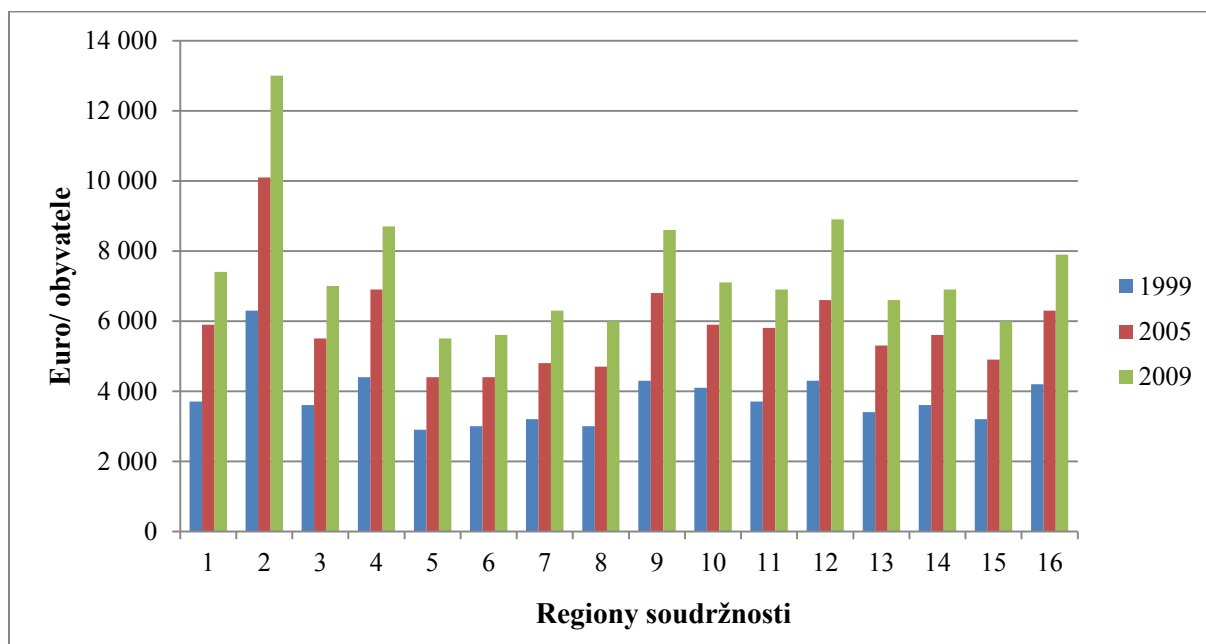
Tab. 4.1: HDP v běžných cenách na úrovni NUTS II v Polsku

NUTS II	Euro/obyvatele										
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Lódzkie	3 700	4 400	5 000	5 000	4 600	4 900	5 900	6 500	7 500	8 800	7 400
Mazowieckie	6 300	7 300	8 700	8 500	7 800	8 100	10 100	11 400	13 000	15 100	13 000
Malopolskie	3 600	4 200	4 700	4 700	4 300	4 600	5 500	6 200	7 000	8 200	7 000
Slaskie	4 400	5 200	6 000	6 000	5 500	6 000	6 900	7 600	8 700	10 300	8 700
Lubelskie	2 900	3 400	3 900	3 900	3 500	3 700	4 400	4 800	5 500	6 600	5 500
Podkarpackie	3 000	3 400	3 900	3 800	3 500	3 700	4 400	4 900	5 500	6 600	5 600
Swietokrzyskie	3 200	3 800	4 200	4 200	3 900	4 100	4 800	5 400	6 300	7 600	6 300
Podlaskie	3 000	3 700	4 300	4 200	3 800	4 000	4 700	5 200	6 000	6 900	6 000
Wielkopolskie	4 300	5 200	5 900	5 700	5 300	5 700	6 800	7 500	8 500	9 900	8 600
Zachodnio - pomorskie	4 100	4 900	5 500	5 400	4 800	5 000	5 900	6 500	7 300	8 600	7 100
Lubuskie	3 700	4 400	4 900	4 800	4 300	4 800	5 800	6 400	7 200	8 200	6 900
Dolnoslaskie	4 300	5 000	5 600	5 700	5 100	5 400	6 600	7 600	8 800	10 200	8 900
Opolskie	3 400	4 100	4 500	4 400	4 000	4 600	5 300	5 700	6 700	8 000	6 600
Kujawsko-Pomorskie	3 600	4 400	5 100	5 000	4 500	4 800	5 600	6 200	7 100	8 200	6 900
Warminsko-Mazurskie	3 200	3 800	4 200	4 200	4 000	4 100	4 900	5 400	6 100	7 000	6 000
Pomorskie	4 200	4 800	5 400	5 500	4 900	5 200	6 300	7 000	8 000	9 000	7 900
Polsko	4 100	4 900	5 600	5 500	5 000	5 300	6 400	7 100	8 200	9 500	8 100
EU (27)	17 800	19 100	19 800	20 500	20 700	21 700	22 500	23 700	25 000	25 000	23 500

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

Hrubý domácí produkt (HDP) je klíčovým měřítkem pro hospodářský rozvoj a růst světových ekonomik. Z tabulky můžeme vyčíst, že se průměr eura na obyvatele celé Polské republiky neliší od průměru jednotlivých vojvodství. Hodnoty jsou přibližně stejné. Pro porovnání vývoje ekonomiky jsou v grafu č. 4.2 vybrány roky 1999, 2005 a 2009, pro větší přehlednost vývoje.

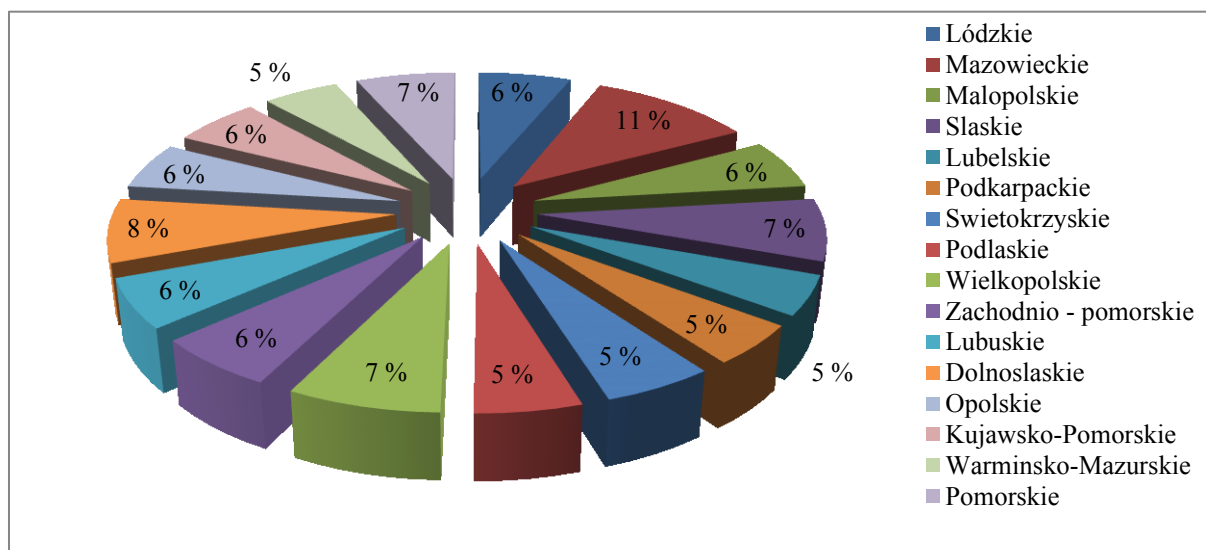
Graf č. 4.2: Vývoj výkonnosti ekonomiky regionů soudržnosti NUTS II v Polsku v letech 1999, 2005 a 2009

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

Z grafu můžeme vidět, že HDP na obyvatele v posledních letech značně roste. Nejlépe na tom je Mazovské vojvodství, jehož výše HDP v roce 2009 činila 13 000 eur na obyvatele. Dále pak Dolnoslezské vojvodství s 8 900 eur/obyvatele. Nejméně významnými v této oblasti je Lubinské vojvodství, jehož výše HDP v roce 2009 nepřesáhla 5 500 eur/obyvatele. Následující graf vysvětluje podíl regionů NUTS II na celkovém HDP v Polské republice.

Graf 4.3: Podíl regionů NUTS II na celkovém HDP Polské republiky v roce 2009

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

V grafu podílu HDP jednotlivých regionů na celkové výši HDP v Polské republice v roce 2009 je znázorněna převyšující účast Mazovského vojvodství, které se podílí na celkovém produktu 11 %. Dalšími významnými regiony jsou Slezské, Velkopolské a Dolnoslezské vojvodství, které spolu s Mazovským vojvodstvím tvoří více než třetinu celkového HDP Polské republiky. Naopak vojvodství jako Svatokřížské, Podkarpatské a Lubelské nejsou významnými vojvodstvími, které se podílejí na tvorbě celkového HDP.

4.1.2. Nezaměstnanost

Nezaměstnanost patří k nejsledovanějším socioekonomickým jevům.

S nezaměstnaností se potýká jak řada zemí hospodářsky slabších, tak i některé vyspělé státy. [4]

Obecná míra nezaměstnanosti je vypočítána jako podíl počtu nezaměstnaných ke všem osobám schopným pracovat (tedy zaměstnaným i nezaměstnaným). Nejčastěji používaným ukazatelem je míra nezaměstnanosti (u), kterou vypočteme jak podíl počtu nezaměstnaných k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu a vyjádříme v procentech.

$$u = \frac{N}{Z + N} \cdot 100$$

popř.

$$u = \frac{N}{EA} \cdot 100$$

kde:

- u – obecná míra nezaměstnanosti
- N – počet lidí bez práce
- Z – počet zaměstnaných lidí
- EA – ekonomicky aktivní obyvatelstvo ($EA = Z + N$)

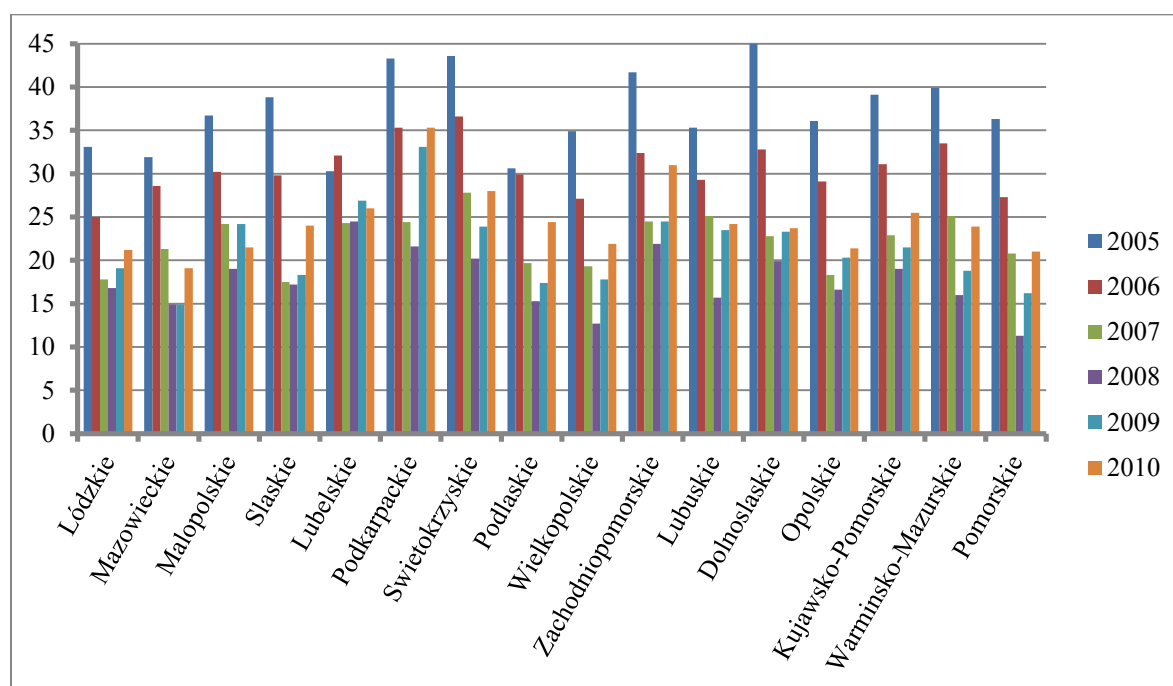
Míra ekonomické aktivity (ea) je dalším z ukazatelů, kterým lze popisovat trh práce v dané zemi. Vypočítá se jako poměr počtu ekonomicky aktivních obyvatel k obyvatelstvu v produktivním věku vyjádřeno v procentech. [4, 7]

$$ea = \frac{EA}{\text{obyvatelé v produktivním věku}} \cdot 100$$

kde:

- EA – ekonomicky aktivní obyvatelstvo ($EA = Z + N$)
- ea – míra ekonomické aktivity

Graf 4.4: Míra nezaměstnanosti v regionech NUTS II mezi léty 2005 – 2010

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

Z grafu můžeme vysledovat, že od roku 2005 docházelo ke snižování registrované míry nezaměstnanosti téměř ve všech vojvodstvích v Polské republice. Hospodářská a finanční krize, která propukla koncem roku 2008, měla vliv i na Polskou republiku. Díky poklesu zahraniční i domácí poptávky, došlo v roce 2009 k úbytku pracovních míst, což mělo za následek nárůst míry nezaměstnanosti v celé Polské republice.

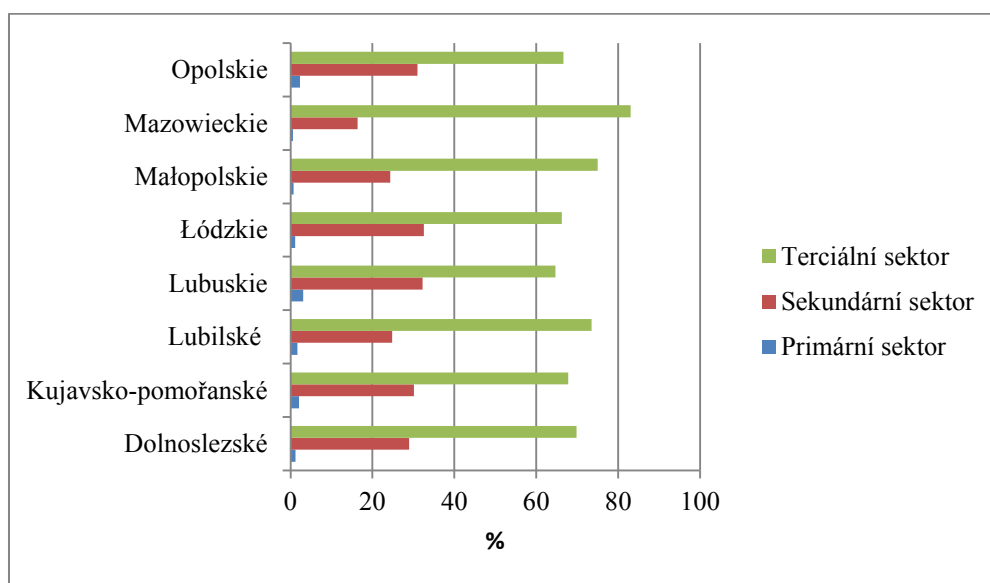
4.1.3. Zaměstnanost

Dominantní průmyslové sektory Polska reprezentuje stavba lodí, hutnictví a ocelářství, chemický a textilní průmysl. Asi 60% polského území je tvořeno zemědělskými oblastmi

a vysoký podíl obyvatelstva pracuje na malých soukromých farmách. Zemědělství trpí různými strukturálními problémy, jako například nadbytkem pracovní síly a nedostatkem investic.

Polsko má největší podíl pracujícího obyvatelstva ve střední Evropě. Současná pracovní síla je odhadována na 17,6 milionů. [1,20,26]

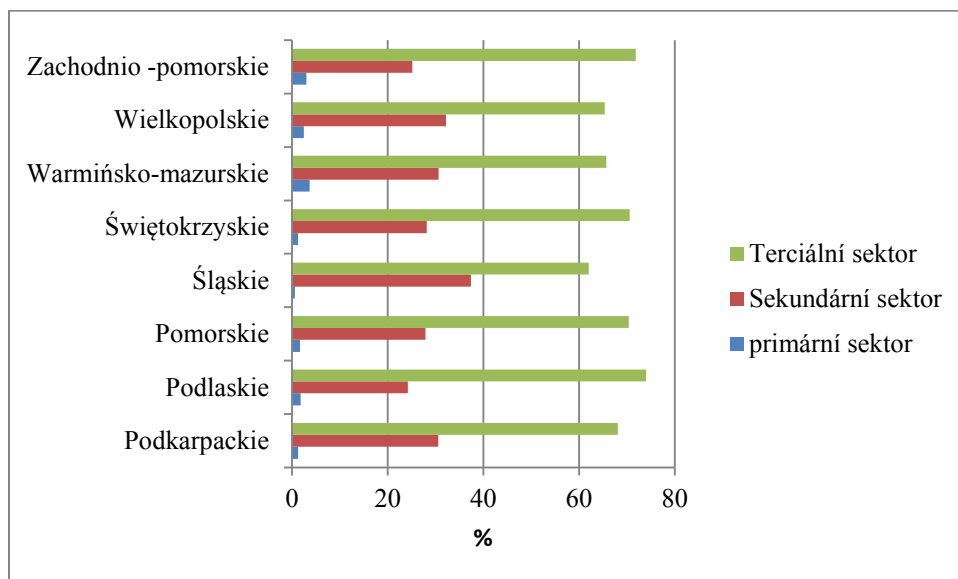
Graf 4.5: Podíl zaměstnanosti podle hospodářských sektorů v regionech NUTS II (2010) ve veřejné sféře

Zdroj: stat.gov.pl, zpracování vlastní

Z grafů 4.5 a 4.6 můžeme vyčíst, že ve veřejné sféře na zaměstnanosti v jednotlivých regionech zaujímá největší podíl sektor služeb, tedy terciární sektor, který převažuje ve všech vojvodstvích. I přesto, že je Polsko zemědělským státem, tak ve veřejné sféře tvoří velice malou část primární sektor, tedy zemědělství, rybolov a lesnictví. Téměř 90 % všech zemědělských podniků je v soukromém vlastnictví. V celé Polské republice je zaměstnáno 22% obyvatel v průmyslu, 28% obyvatel v zemědělství a 50% obyvatel v sektoru služeb.[14]

**Graf 4.6: Podíl zaměstnanosti podle hospodářských sektorů
v regionech NUTS II (2010) ve veřejné sféře**

Zdroj: stat.gov.pl, zpracování vlastní

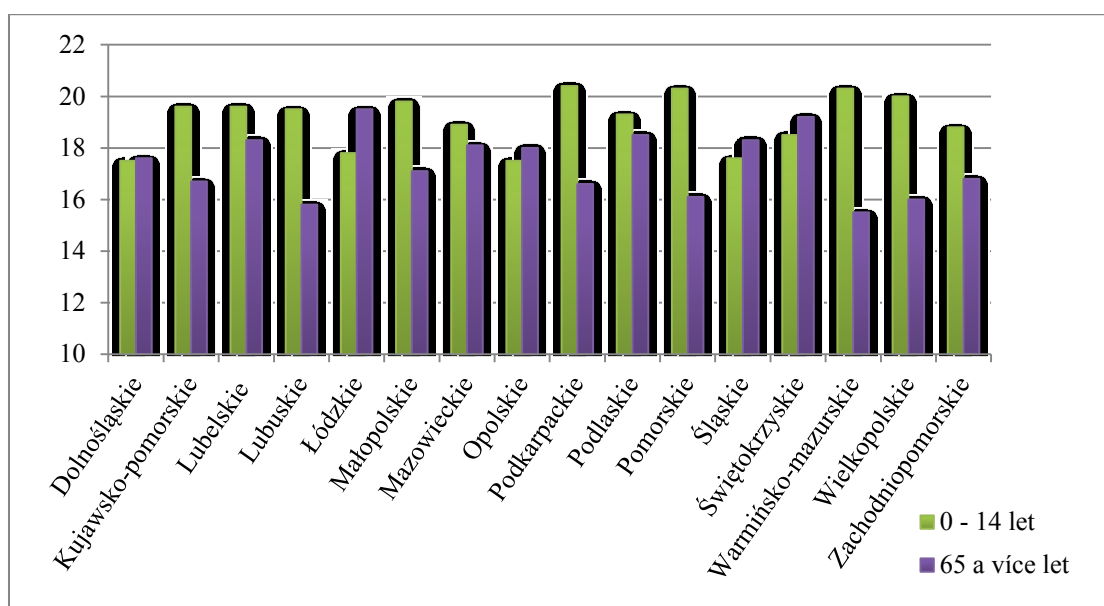
4.2. Sociální disparity NUTS II

Sociální disparity byly popsány v předešlé kapitole, jsou to tedy disparity, které se projevují v kvalitě a kvantitě stavu a vývoje lidského potenciálu, zejména pak v důchodech, úrovni sociálního zajištění a v celkové životní úrovni obyvatelstva.

4.2.1. Věková struktura obyvatelstva

V Polské republice žilo k 1.1. 2011 přes 38 milionů obyvatel. Počet dětí a mladistvých (do 15 let) bylo 7, 318 milionů. Obyvatel v poproduktivním věku (nad 65 let) bylo k 1.1. 2011 v Polské republice 6, 730 milionů. Vyšší složka obyvatel ve věku do 15-ti let, ukazuje, že Polská republika nepatří mezi státy, které by se potýkaly s tzv. demografickým stárnutím populace, přesto, že tento trend je v současnosti typickým pro většinu vyspělých států ve střední Evropě. [14]

Graf 4.7: Podíl počtu obyvatel v % ve věku 0 až 14 let a 65 a více let za NUTS II

Zdroj: stat.gov.pl., zpracování vlastní

Nejvyšší počet dětí a mladistvých byl zaznamenán v Podkarpatském, Warmińsko-mazurském, Velkopolském a Pomořanském vojvodství. Především je to způsobeno růstem přirozeného přírůstku obyvatel. Vojvodství s nejnižší složkou obyvatel 0 – 14 let patří Slezské, Dolnoslezské a Opolské vojvodství. Naopak v Lodžském, Slezském a Svatokřížském vojvodství je složka obyvatel 64 a více let vyšší než počet dětí a mladistvých.

4.2.2. Populační změny obyvatel

Změna počtu obyvatel je rozdíl mezi velikostí obyvatel na konci a na začátku období. Změna počtu obyvatel se skládá ze dvou složek:

- přirozený přírůstek, vypočítá jako rozdíl mezi živě narozenými a zemřelými
- migrace, vypočítá jako rozdíl mezi celkovou změnou v populaci a přirozenou změnou [7,27]

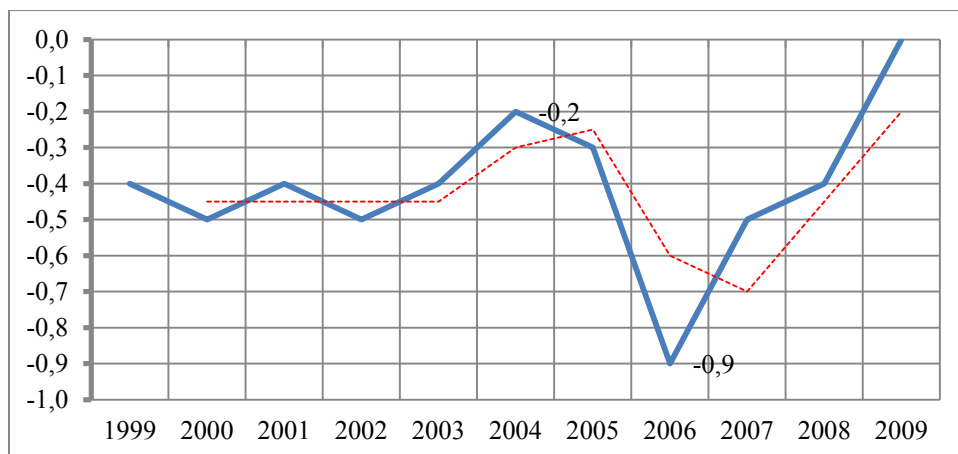
**Tab. 4.8: Migrace, rozvody, PP a migrační saldo v letech 1999 – 2009
za Polskou republiku**

Rok	Sňatečnost	Rozvodovost	Živě narození	Zemřelí	Přirozený přírůstek	Migrační saldo
	na 1000 obyvatel					
1999	5,7	1,1	10,0	10,0	0,0	-0,4
2000	5,5	1,1	9,9	9,6	0,3	-0,5
2001	5,1	1,2	9,6	9,5	0,1	-0,4
2002	5,0	1,2	9,3	9,4	-0,1	-0,5
2003	5,1	1,3	9,2	9,6	-0,4	-0,4
2004	5,0	1,5	9,3	9,5	-0,2	-0,2
2005	5,4	1,8	9,6	9,7	-0,1	-0,3
2006	5,9	1,9	9,8	9,7	0,1	-0,9
2007	6,5	1,7	10,2	9,9	0,3	-0,5
2008	6,8	1,7	10,9	10,0	0,9	-0,4
2009	6,6	1,7	11,0	10,1	0,9	-0,0

Zdroj: stat.gov.pl, zpracování vlastní

Na grafu č. 4.9 můžeme vidět vývoj migračního salda za celou Polskou republiku v letech 1999 – 2009. Převažuje-li počet přistěhovalých do územní jednotky nad počtem vystěhovalých, jde o pozitivní migrační saldo, tedy migrační růst. Je-li naopak počet vystěhovalých vyšší než počet přistěhovalých, jde o negativní migrační saldo (čistá emigrace), tedy migrační úbytek. Z grafu vyplývá, že se migrační saldo pohybuje v záporných hodnotách, tudíž se jedná o migrační úbytek, což znamená, že se z Polské republiky více obyvatel vystěhovalo, než přistěhovalo.

Graf 4.9: Vývoj migračního salda v letech 1999 – 2009

Zdroj: stat.gov.pl, zpracování vlastní

4.2.3. Hrubá míra přirozeného přírůstku

Hrubá míra přirozeného přírůstku je celkový populační přírůstek, připadající na 1000 obyvatel středního stavu. Počítáme ji jako součet hrubé míry přirozeného přírůstku a hrubé míry migračního salda. Je to intenzita populačního růstu za určité období. [7]

Výpočet:

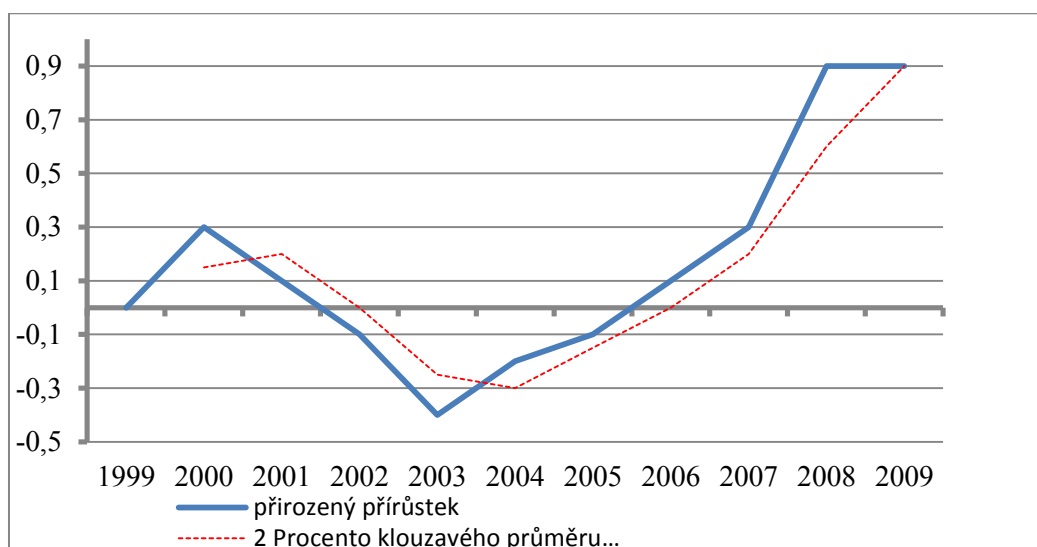
$$hmpp = ((\sum N - \sum D) / P) \cdot 1000$$

N = narození

D = zemřelí

P = střední stav

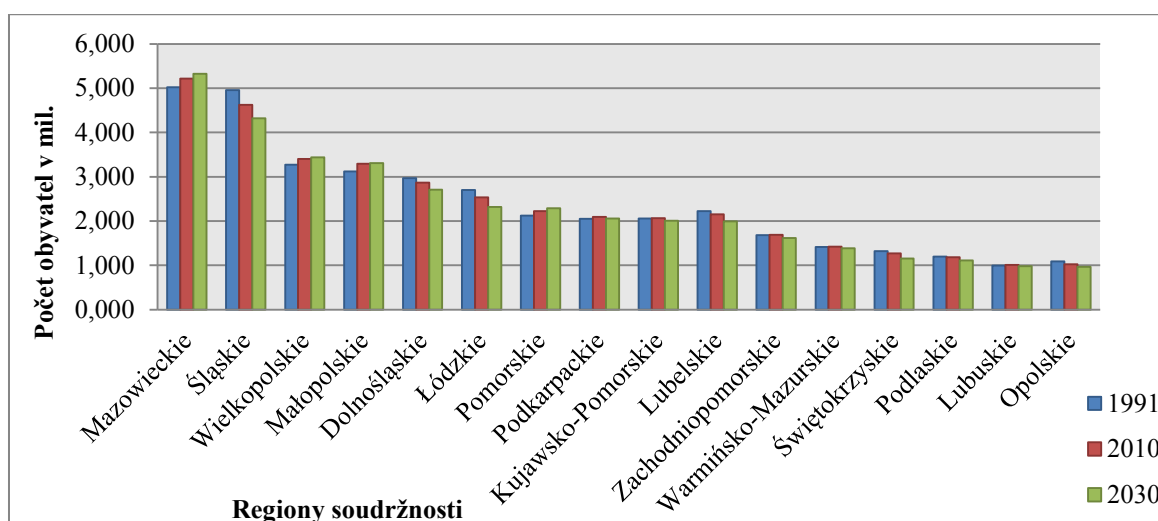
Graf 4.10: Přirozený přírůstek v letech 1999 – 2009 za Polsko

Zdroj: stat.gov.pl., zpracování vlastní

Graf 4.10 odkazuje na přirozený přírůstek obyvatelstva za léta 1999 až 2009. Jak můžeme vidět, tak od roku 2003 PP značně vzrostl, ze záporné hodnoty na současnou hodnotu, která se pohybuje v kladných intervalech.

Graf. 4.11: Populační vývoj NUTS II v Polsku v letech 1991, 2010 a 2030

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní

Demografické trendy mají silný dopad na společnost Evropské unie. Trvale nízké míra porodnosti, v kombinaci s rozšířenou dlouhověkostí a fakt, že silné populační ročníky dosahují důchodového věku, jsou výsledkem stárnutí populace EU. Počet lidí v produktivním věku klesá, zatímco počet starších lidí je na vzestupu. V grafu můžeme vidět, že populační vývoj regionů soudržnosti v Polské republice, mají klesající trend. Společenské a ekonomické změny spojené se zvyšujícím se počtem obyvatel mohou mít vážné důsledky.

5. Závěr

Stát ve střední Evropě je proslulý svým blízkým vztahem ke katolictví s velmi zajímavou historií a četností historických památek. Z hlediska povrchu je země plochá a rovinatá. Dotýká se Baltského moře a vinou ledovců je dnes plná jezer. Devadesát sedm procent obyvatel se hlásí k polské národnosti, což je pravděpodobně i důsledek rasově založeného vyhlazování za druhé světové války. Menší část obyvatel náleží přistěhovalcům z blízkých států, zejména z Německa, Litvy a Ukrajiny. [3]

Regionům NUTS II na území Polské republiky odpovídají vojvodství, kterých je podle administrativního členění 16. Polskou republiku můžeme zařadit mezi vyspělé státy, mezi jednotlivými vojvodstvími existují značné rozdíly jak v sociální tak i v ekonomické sféře.

Sociální disparity, které byly zaměřeny na populační vývoj, populační strukturu, vzdělanost a věkovou strukturu obyvatel odhalily, značné rozdíly mezi regiony.

Hlavním městem Polska je téměř dvoumilionová Varšava, která leží ve střední části země. Rozloha kolem pěti set kilometrů čtverečních ji činí zároveň největším městem státu. Hlavním městem se stala v roce 1596, do té doby jím byl Krakov. Je významným školským centrem, na jejím území se nachází čtyři univerzity a desítky dalších vzdělávacích zařízení. To je také důvod, proč je nejvíce vysokoškolsky vzdělaných obyvatel v Mazovském vojvodství, do něhož Varšava patří.

Mazovské vojvodství je největším a nejlidnatějším vojvodstvím v Polské republice. Tento region soudržnosti je nejvyspělejší vojvodstvím jak z hlediska ekonomického tak i sociálního vývoje. Na tvorbě HDP se tento region podílí nejvíce a to 11 %, jeho míra nezaměstnanosti je nejnižší v celé republice. Na jeho území žije nejvíce obyvatel v produktivním věku, má kladný přirozený přírůstek obyvatelstva.

Mezi další vojvodství, které patří k rozvinutějším, můžeme zařadit Opolské vojvodství, které má sice jen něco málo přes 1 milion obyvatel a řadíme ho rozlohou k nejmenším vojvodstvím v Polské republice, tak i přesto jeho míra nezaměstnanosti patří k nejnižším a na tvorbě HDP se podílí 6 %.

Pomořanské vojvodství, které leží na severu Polské republiky, patří mezi nejvyspělejší vojvodství v republice. Jeho vývodou je jeho poloha, která je situována k Baltskému moři. Pomořanský region je známý díky rybolovu, dokům a loděnicím. Vojvodství má přes 2,2 milionů obyvatel, a na tvorbě HDP se podílí 7 %. Jeho míra nezaměstnanosti patří k nejnižším v republice.

Co se týče celkové věkové struktury obyvatel, Polská republika nepatří ke státům, ve kterém by docházelo k tzv. demografickému stárnutí, což znamená vyšší počet obyvatel v postproduktivním věku než ve věku předproduktivním.

Největší rozdíly jsou ve vojvodství Velko – Polském, Pomořanském a Warmínsko – mazurském, ve kterých téměř o polovinu převažuje složka předproduktivního obyvatelstva před postproduktivní složkou.

U jediných čtyř regionů převažuje složka obyvatel 65 a více let nad složkou do 15-ti let. Konkrétně u Lodžského vojvodství, Opolského vojvodství, Slezského vojvodství a u Svatokřížského vojvodství, a to jen o 2 %.

Pro zhodnocení ekonomických disparit byl vybrán ukazatel HDP, ukazatel míry nezaměstnanosti a zaměstnanost. HDP celé Polské republiky je značně podprůměrné oproti celé Evropské Unii. Evropská Unie zaznamenala nejvyšší růst HDP v roce 2008 a to 25 000 EUR, Polská republika měla v téže roce, také nejvyšší hodnotu HDP a to 9 500 EUR, což je značně podprůměrné. Nejhuře za Polskou republiku je na tom Lubelské vojvodství, jehož hodnota HDP v roce 2009 nepřekročila 5 500 EUR. Podobně je na tom Podkarpatské vojvodství jehož hodnota HDP v roce 2009 dosáhla 5 600 EUR. Ekonomická výkonnost těchto regionů je ve srovnání s Varšavou poloviční.

Dalším ukazatelem pro zhodnocení ekonomických disparit byla zvolena míra nezaměstnanosti. Tento ukazatel patří mezi nejsledovanější statistický ukazatel. V roce 2010 byla nejvyšší hodnota v Podkarpatském vojvodství (35,3 %) a nejnižší v Mazovském vojvodství (19,1 %). Na růstu míry nezaměstnanosti se projevila ekonomická a hospodářská krize a to v roce 2009 u všech regionů.

Jak už bylo řečeno, tak Polská republika má největší podíl pracujícího obyvatelstva ve střední Evropě. Současná pracovní síla je odhadována na 17,6 milionů. V státní sféře je zaměstnáno více než 80 % v sektoru služeb, 17 % v průmyslovém sektoru a 3 % v primárním sektoru. V celé Polské republice je zaměstnáno 22% obyvatel v průmyslovém odvětví, 28% obyvatel v zemědělství a 50% obyvatel v sektoru služeb.

Mazovské vojvodství zaměstnává v sektoru služeb přes 80 % ekonomicky aktivních obyvatel. Ostatní regiony nepřekročí 70 % hranici.

Jednotlivá vojvodství se od sebe liší rozdílnou populační strukturou, mírou nezaměstnanosti, což má vliv na ekonomický a sociální vývoj v celé republice. Nadprůměrným regionem za celou Polskou republiku je Mazovský region, především je to dáno tím, že se v tomto vojvodství nachází centrum Polska – Varšava. Výrazné rozdíly v dosažené ekonomické úrovni jsou i mezi jednotlivými regiony. Velmi nízké ekonomické úrovně dosahují především regiony ve východním Polsku, v jejichž struktuře hraje významnou roli zemědělství.

Odstraňování a snižování disparit patří mezi problematické a dlouhodobé oblasti řešení. Tuto problematiku, můžeme v Evropské Unii zařadit k hlavním tématům. V regionální politice polských samosprávných územních celků na úrovni NUTS 2 hrají důležitou roli finanční zdroje z Evropské unie.

Seznam použité literatury

Knižní a elektronická publikace

- [1] EUROSTAT. *Portrait of the regions: Czech Republic Poland*. Belgie: European Communities, 2000, 207 s. ISBN 92-828-4395-5.
- [2] HONZÁK, František a Marek PEČENKA. *Státy a jejich představitelé*. 1. vyd. Praha: Libri, 1994, 318 s. ISBN 80-901579-3-9.
- [3] JANTAČ, JUDr. Petr. *Hledání Evropy: Kapitoly z politický dějin evropské civilizace*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck v Praze, 2011, 439. s. ISBN 978-80-7400-372-1.
- [4] JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ et al. *Makroekonomie – základní kurs*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009. 312 s. ISBN 978-80-248-0530-6.
- [5] JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ et al. *Mikroekonomie – základní kurs*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2009. 327 s. ISBN 978-80-248-0910-6.
- [6] KUTSCHERAUER, Alois. a kol. *Regionální disparity, Disparity v regionálním rozvoj země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. 1. vyd. VŠB-Technická univerzita Ostrava, 2010. 266 s. ISBN 978-80-248-2335-5
- [7] MALINOVSKÝ, Jan.; SUCHÁČEK, Jan. *Velký anglicko-český slovník regionálního rozvoje a regionální politiky Evropské unie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. 956 s. ISBN 80-248-1117-0
- [8] ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Socioekonomická geografie v obecném přehledu*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-Technická univerzita Ostrava, 1999. 196 s. ISBN 80-7078-623-X
- [9] ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Hospodářská geografie*. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TUO Ostrava, 2002. 248 s. ISBN 80-248-0066-7.

[10] TOUŠEK, Václav, Josef KUNC a Jiří VYSTOUPIL. Ekonomická a sociální geografie. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4.

[11] VLCKOVÁ, K. Charakteristiky a vývojové trendy školství a vzdělávání v zemích EU. In GONCOVÁ, M. (Eds.) *Vzdělávací politika Evropské unie*. Brno: PdF MU, 2006. (v tisku)

[12] *Regionální disparity* [online]. 1. vyd. EkF VŠB-TU Ostrava, SU OPF v Karviné, 2009 [cit. 2012-04-09]. ISSN 1802-9450. Dostupné také z WWW: http://disparity.vsb.cz/dokumenty2/wp_2.pdf

[13] *Eurostat Krajská ročenka 2011* [online]. 1. vyd. Eurostat 2011 [cit. 2012-05-02]. ISSN 1830-9674.

[14] *Statistická ročenka Polska* [online]. 1. vyd. 2010 [cit. 2012-04-02]. Dostupné také z WWW: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_ls_empl_in_nat_economy_2010.pdf

[15] *Mezinárodní norma* [online]. 1. vyd. 2008 [cit. 2012-03-13]. Dostupné také z WWW: http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/lf/js06/mfpe0821/EU_skolstvi_trendy_2006.pdf

Elektronické zdroje

[16] *Eurostat* [online]. Poslední revize 2012-03-17 [cit. 2012-01-18]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

[17] *Turistika v Polsku* [online]. [cit. 2012-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.polsko.travel/cz/informace-o-polsku/turisticky-atraktivni-polsko/>

[18] *GIS- Geografický informační systém* [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupný z WWW: <http://gis.zcu.cz/studium/dbg2/Materialy/html>

[19] *Polsko* [online]. [cit. 2012-04-20] Dostupný z WWW: <http://www.staypoland.com>

[20] *Polský statistický úřad* [online]. [cit. 2012-04-04] Dostupný z WWW: <http://www.stat.gov.pl>

[21] *Informační portál o Polsku* [online] [cit. 2012-04-21] Dostupný z WWW: <http://www.pl-info.net/poland/explore/maps/index.html>

[22] *Oficiální stránky Polské republiky* [online] [cit. 2012-03-12] Dostupný z WWW: <http://en.poland.gov.pl>

[23] *BusinessInfo - Oficiální portál pro podnikání a export*. Poslední revize 2011-11-14 [cit. 2012-02-06]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/recko/1000795/>

[24] *Bussines center* [online cit]. [2012-05-02] Dostupné z WWW: <http://business.center.cz/business/pojmy/p1749-Evropske-sdruzeni-volneho-obchodu.aspx>

[25] *UNESCO* [online]. [cit.2012-03-12] Dostupné z WWW: http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/iscled_1997.htm

[26] *Portál Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. Poslední revize 2012-04-20 [cit. 2012-05-02] Dostupné z WWW: http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/zeme/polsko

[27] *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida), [cit. 2012-02-20]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/>

Seznam zkratek

EU	Evropská Unie (European Union)
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty)
OSN	Organizace spojených národů (United Nations)
CEFTA	Středoevropská zóna volného obchodu (Central European Free Trade Agreement)
CE	Rada Evropy (Council of Europe)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (Organization for Security and Co-operation in Europe)
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organization for Economic Cooperation Development)
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ESS	Evropský statistický systém (European Statistical System)
ILO	Mezinárodní organizace práce (International Labour Organisation)
HDP	Hrubý domácí produkt
EUR	Euro
hmpp	Hrubá míra přirozeného přírůstku
PL	Polská republika
ČR	Česká republika
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial
ZÚJ	zpravidla základní územní jednotky
VÚSC	vyšší územní samosprávné celky
PPS	parita kupní síly
ISCED	International Standard Classification of Education Mezinárodní norma pro klasifikaci vzdělávání
PP	přirozený přírůstek

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- byl (a) jsem seznámen (a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užití své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10. května 2012

jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Zahradní 688, 738 01 Frýdek-Místek

